

Amellett állhatatosan kerültek egymást, a Feleki-párban kitűnő személyesítőre találtak. Az ő játékok képezte az előadás fénypontját. A lelkiismeretétől gyötört Laroque csekély szerepét Tóth Józsefalakító tehetségével nagygyá tudta tenni, nem ugyan terjedelem, hanem művészi hatás szempontjából.

Szombat, febr. 8. „Nabukodonozor.“ Vig opera 3 felv. Zeneje Verdétől. E mű azok közé tartozik, melyek ha gyakrabban adnak, elvesztik hatásukat. Valószínűleg ez az oka, hogy ma nem volt oly nagy közönsége, mint minő a kedveltebb operáknak rendszeren lenni szokott. A szereplők közül kiemelendők Voggenhuber Vilma és Bignio — no meg Fektér is, de ez utóbbit csak azért emeljük ki, hogy megröjűk énekét.

Vasárnap, febr. 9. „Farsangi iskola.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Vahot Imrétől. E darab legnagyobb nevezetessége az, hogy minden évben csak egyszer — farsangon — de ekkor mulhatlanul előadják. Vahot e darabjában színmű írói pályájának alkalmasint tetőpontját érte el. Az előadás összevágó volt. A szereplők közt legtöbb elismerésre méltók Réthy és a Lendvai-pár. Közönség középszámmal.

Hétfő, febr. 10. Először: „Nöbiztosítás.“ Eredeti vigjáték 4 felv. Irta Greguss Agost. A mű alapszámja jó, de kidolgozása erőtlen, nélkülöz minden szellemet, mely nélkül a vigjátékkal hatást előidézni lehetetlen. Hasonlít a csinált virághoz. Legnagyobb hibája, hogy befejezése csaknem tragikái hatású. A vigjátékok végződnek, hogy egy férj, a ki nejét őszintén szereti, csupán azért, mivel neje hűségét, jó szándékából, próbára tette, azzal bünhodik, hogy neje szerelmét végkép elveszti, sőt ez tőle komolyan válni akar. Egészen új módja ez a vigjátékok befejezésének. De szerző e műve iránt a közönség hidegen maradt. Megemlítendő, hogy az egész vigjáték rimes versokban van írva, de e forma sem válik a darabnak előnyére. A szereplők nagy készültséggel, jelesen játszottak. Közönség szép számmal.

Kedd, febr. 11. „Windsori vignék.“ Vig opera 4 felv. Verdétől.
Szerda, febr. 12. „Egy nő, kinek elvei vannak.“ Eredeti vigjáték 2. felv. Irta Dobsa Lajos. Felvonások közt Nagy Jakab tilinkóművész néhány magyar darabot játszott, zenekar kíséretében.

Csütörtök, febr. 13. „Fortunio dala“ és „Az elizondoi leány.“ Operettek 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 7. „Dózsa György.“ Jókai Mór tragoediája.
Febr. 8. „Rontó Pál.“ Vigjáték 4 felv. Székely Kálmántól. Ezuttal először került színpadra, Szöllősy Rózsa javára. A „Rontó Pál“ mint színmű, egészben véne nem sokat ér, de néhány mulattató jelenete miatt, egyszerűen előadva megjárja. A szereplők közt legjobban kitűnt a jutalmazott, kit kiléptek a közönség zajos tapsokkal és koszorúkkal fogadtott.

Febr. 9. Először: „Bolond Miska.“ Népszínmű 3 felv. Ennek az új darabnak az a legfőbb nevezetessége, hogy a tegnap előadott vigjáték t. i. „Rontó Pál“ irta. Csak az kár, hogy a „Rontó Pált“ meg nem „Bolond Miska“ irta, így legalább nem sokat vethetnének egymásnak szemére, s egyik is, másik is elmondhatná: „Te vered az én zsidómat, én is verem a te zsidódat.“ Egyébiránt a mi a „verést“ illeti, a „Bolond Miskára“ valamivel több ütleget ráfér, mint a „Rontó Pálra.“ A „Bolond Miska“ ez érdemét még az irigység sem diszputálhatja el.

Febr. 10. Szép jutalmára: „Husár-csiny.“ Vahot Imre 3 felvonásos népszínműve. A jutalmazott, mint ily alkalmakkor rendszerint történik, tapsok és koszorúkkal fogadtott. Az előadás, leszámítva egy-két tulzást, jól ment.

Febr. 11. Először: „Bukott kalandor.“ Eredeti vigjáték 3 felv. Udvardy Vinczétől. E héten már a harmadik új darab. Ha így megy, még megérjük, hogy mindennap új darabot látunk. De Isten őrizzen meg minden jámbor keresztényt ilyen silány darabtól.

Febr. 12. Mükedvelők által adatott elő Kisfaludy Károly „Csalódások“ című 4 felv. vigjátéka.

Febr. 13. „Fiatalkeresztanya,“ és „Rendkívüli előadás.“ Vigjátékok.

Szerkesztői mondanivaló.

5892. **M. Várhely.** H. V. A közölt régi okmány inkább helyi érdekű. Ilyenekben nagy bőségünk lehetne. A lap küldése a kiadóhivatal dolga; ha lehet, megteszi.

5893. **Felsőhajtas.** Ne bántsd a — lantot.

5894. **Móvany.** Szabadi Józ. Utána járunk a dolognak és tudósítjuk önt oly ember által, a ki ért a dologhoz

5895. **Köttse.** K. L. Örömmel olvastuk a józan gondolkodást elérülő cikket, de nem úgy van az írva, hogy azt ki lehessen nyomtatni.

5896. **Bekés.** G. L. Az „olvasókör“ tagjainak szives üdvözlötünket s köszönetünket. Mielőbbi személyes találkozás hajtunk. — A lapelőfizetési ügyet kiadóhivatalunk elintézte.

5897. **H. M. Várhely.** F. I. „Bánk bán“ adatása nem rajtunk mulik; balul magyarázza ön a dolgot. A lap úgy megy, hogy ön kívánja most.

5898. **Alföldi agaraszat.** Legnagyobb készséggel közölnök, de uramfia, mikor az nem úgy van írva, a hogy már mai napig verselni szokás. Legalább versben ne volna írva! A tárgy, a helyiség, a személyek mind érdekesekek benne — nem lehetne ezt mind tisztességesen leírni, magyaros prózában elbeszélni, s annak hagyni a verset, a ki tud hozzá? Elvárjuk a kísérletet.

5899. **Mit kell tenni egy vidéki előfizetőnek?** A személyeskedés terére átesápó polemikus levelezést nem közhelhetjük. Elég baj az, hogy az ily esetek — az iradalom valóságos kárára — még mindig előfordulnak egyes postakezelőknél. Vigasztal azonban az, hogy az iradalom ügyét szivókön viselő, lelkiismeretes postakiadók száma napról napra szaporodik. — A „jellemvonások“ esendés, kényelmes folytatását ajánlunk; a többi fajtával el vagyunk látva.

5900. **Tetetlen.** P. Zs. Eddig lehetetlen volt, most már több a valószínűség.

Kiadó-tulajdonos **Heckenast Gusztav.** — Nyomatja **Landerer és Heckenast,** egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

5901. **Décs.** P. F. A küldemény megjött, s velünk együtt várja a sort, hogy reá kerüljön. Kiseb későn, de — bizonyosan.

5902. **Pankotára.** A P. U. múlt évi 40. számában egy vidéki tudósításban az állott, hogy Pankotán szüreti vigalmat rendeznek, s a jövedelem felét T. M. családjának küldik. Lett-e ebből a dologból valami? Csak azért kérjük, mert a szegény családra most is ráérne a segítség.

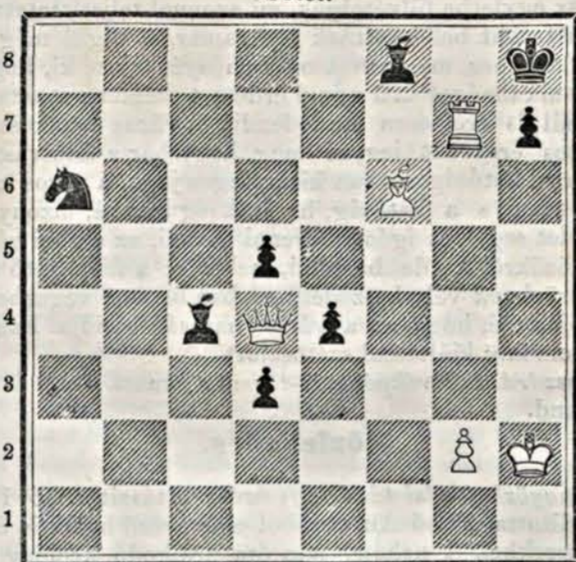
5903. **Nyarutó 22. é. n.** Itthon stb. Visszavehetők.

SAKKJÁTÉK.

112-ik számú feladvány. — Herlin Tódortól (Lille-ben).

(E kitűnő szép feladványt a „Familien-Journal“-ból vesszük át.)

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

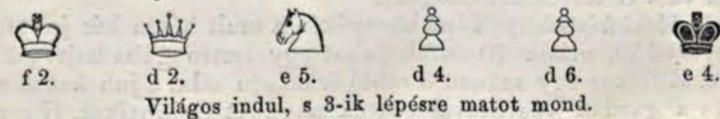
A 107-ik számú feladvány megfejtése.

Világos.	Sötét.	Világos.	Sötét.
1) B b 7 - c 7	H d 7 - e 5 : A)	1)	H d 7 - e 5
2) V a 1 - f 6 †	tetsz. sz.	2) H e 4 - e 5 :	K e 6 - d 5
3) H - f 4 v. b 6 †		3) H h 5 - f 4 †	
	A)		C)
1)	K e 6 - d 5 B)	1)	K e 6 - f 7
2) V a 1 - f 1	tetsz. sz.	1) V a 1 - g 7	K f 7 - e 8
3) V - v. H - †		3) B e 7 - c 8 †	

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Szabadkán: Aradczky Ignác. — Pesten: Cselkó György. — Sarkadon: Nagy Lajos. — Kecskeméten: Horváth György. — Parabutyban: Rothfeld József. — Páztón: Kovács Zsigmond. — Kis-Szálláson: Puszták fia. — K-Tapolcsányon: Büttner Géza. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár.

Rövid értesítések. K. T. B. és P.: K. A gyakori találkozón igen örvendünk. Az újabb küldeményt köszönettel vettük, s átvizsgáljuk. — Parabuty: R. J. Fogadja köszönetünket

XIV. sz. feladvány. — Bridport J. B.-től (The Ill. London News).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosiz naptár	Izraelit. naptár	○ Nap-kelet nyug.	☾ Hold-kelet nyug.
Február	Febr. (6)	Adar	6. p.	6. p.	6. p.
16 Vasár.	E Sept. Jul.	E Sept.	4 G 1 Sept.	16 Julia	7 6 5 23 7 57 7 21
17 Hétfő	Dón., Theod.	Pólka	5 Agatha	17 Pólka	7 4 5 24 9 15 7 44
18 Kedd	Simon, Flav.	Szöszke	6 Bukol püs	18 Szöszke	7 2 5 26 10 33 8 8
19 Szerda	Konrad Sus.	Zsuszka	7 Pathen p.	19 Zsuszka	7 0 5 28 11 51 8 36
20 Csütör.	Eleuth. Nem	Neméz	8 Tódor vér	20 Neméz	6 59 5 29 * 8 9 9
21 Péntek	Eleonora	Etelka	9 Nicephor	21 Etelka	6 57 5 31 1 * 9 50
22 Szomb.	Péter székf.	N. Péter	10 Surupius	22 25 Sab	6 55 6 33 2 19 10 4

TARTALOM.

Szentpétery József (arckép). Keve. — Népdalok. Losonczy László. — Oia. Balász és a nádorfehérváriak 1521. Pauler Gyula. — A magyar akadémiai palota ter- (képpel). — A vén halász (képpel). Kuliffay Ede. — Az ember, életének legelső szakába. Történelmi kalászatok. Leheczky Tivadar. — A csongrádi új iskola-épület (képpel). Időjárás ijegyzetek. — Tárház: Kakas Márton levelei. K. M. — Máramarosnak a londe. kiállításra szánt terményei. Várady Gábor. — Irodalom és művészet. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Közintézetek, egyetek. — Közlekedés. — Balesetek, elemi csapások. — Mi újsg? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő **Pákh Albert**: (lak. magyar-utca 1. sz.)

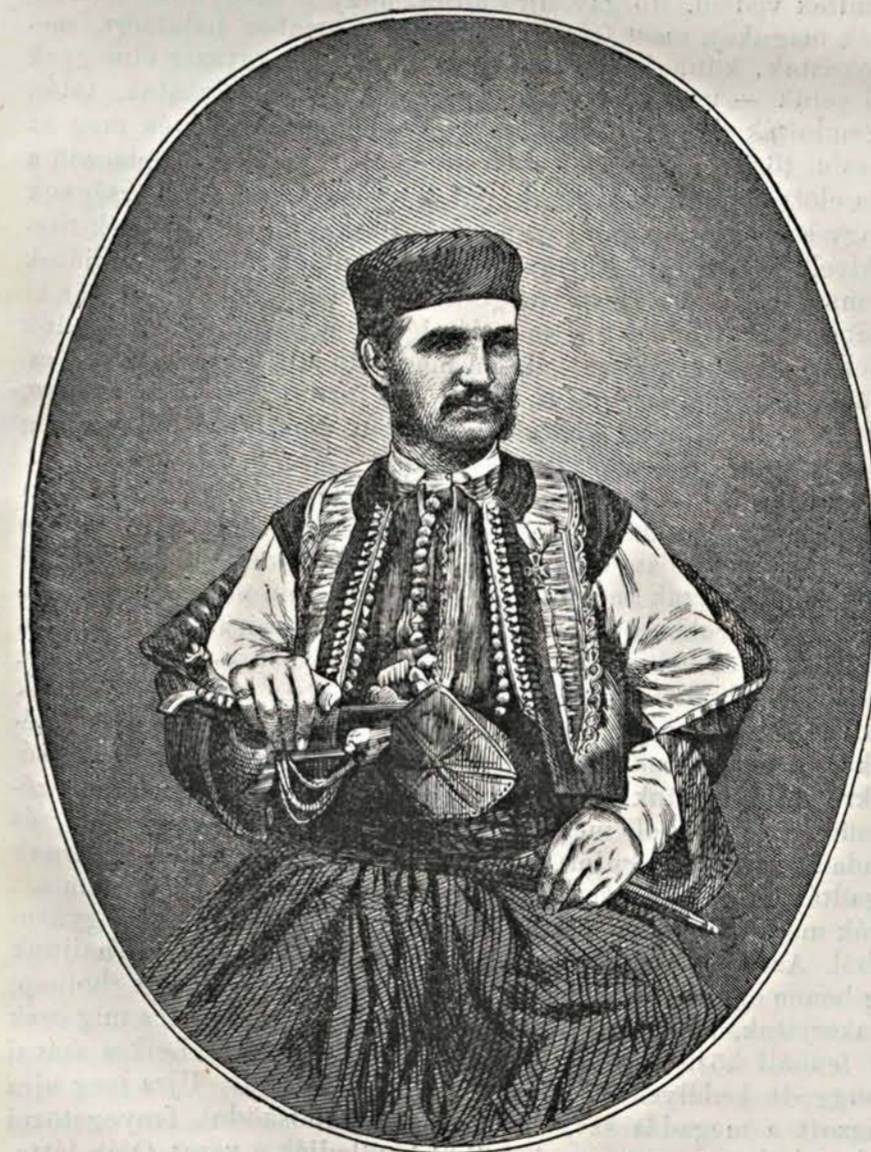
A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy po-tai nton kulón a Vasárnapi Ujságra félére 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. ujjzenben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

I. Miklós, montenegrói fejedelem, és atyja, Mirko nagyvajda.

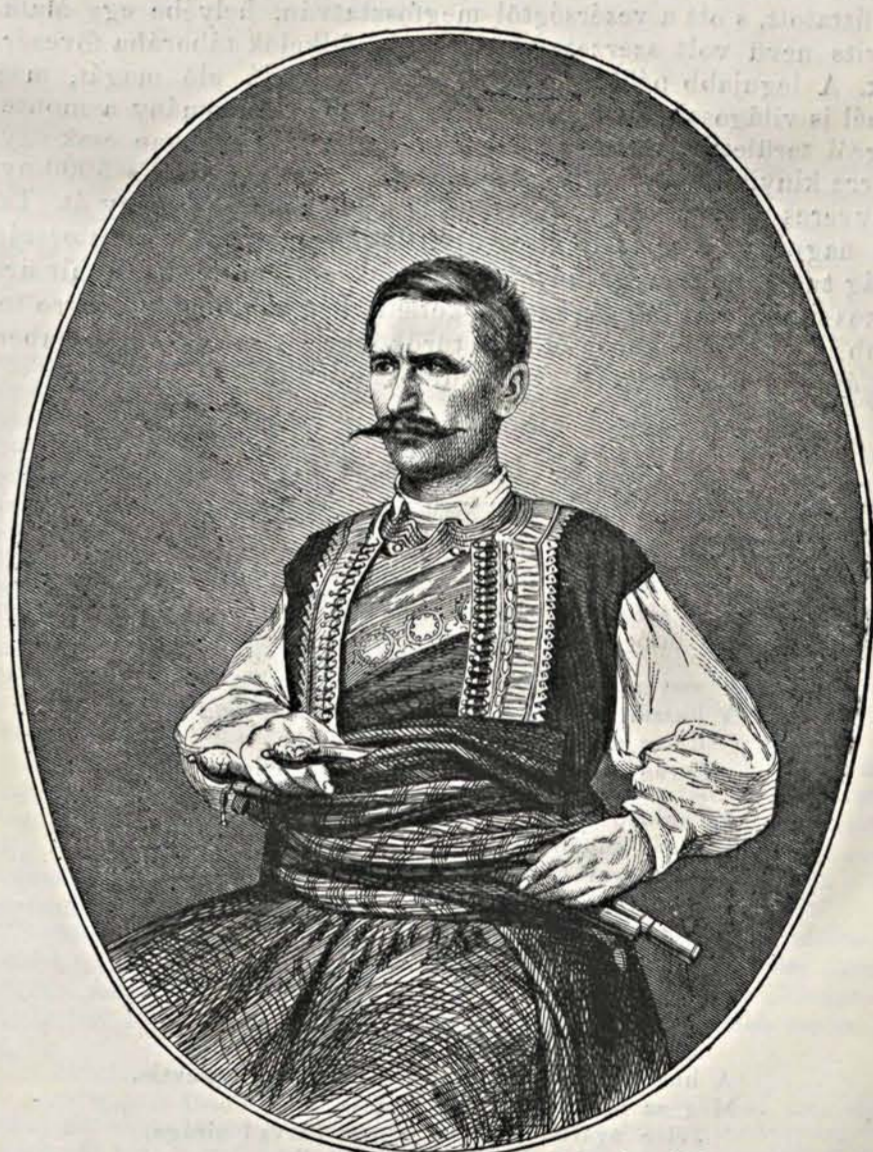
Az olvasó itt két férfi arcképpel találkozik. Az atya és a fiu, kiket nem annyira személyes tulajdonaik, mint azon helyzet, melybe a körülmények által sodortattak, a jelenkor nevezetes emberei közé sorozott.

tartomány fővárosában Csettinyében, miután Danilo herczeg csak két éves kis leánykát hagyott maga után.

A csettinyei udvar (ha így lehet e heg,lakó csekély népség kormányát nevezni) e pillanatban egész Európa figyelmét elfog-

I. Miklós, montenegrói fejedelem.

Mirko, nagyvajda és fővezér.

Aug. 12-én, 1860 ban Danilo montenegrói fejedelem, ausztriai területen egy montenegrói szökevény által, pisztoly lövéssel megölétvén, Danilo herczeg özvegye (egy trieszti nagykereskedő leánya) befolyása következtében Mirko nagyvajdának, az elhunyt vladika testvérének fia Miklós (Nikieza) kiáltatott ki fejedelemmé, a Tegyük hozzá, hogy Csettinyében, vagyis inkább a herczeg-

nek valami ó-kolostorhoz hasonlító palotájában nagyon is jól ismerik azon szerep fontosságát, melylyel a sorstól megajándékozott. Volt ott az udvarban egy Hecquard nevű francia konzul, a ki az összeköttetést az udvarral és a Tuileriákkal folytonosan fenntartotta, s a ki egyszersmind megtanította a fekete hegyieket, hogy a mai világban nemcsak fegyverrel, hanem néha ügyes és olykor két-értelmű politikával is, lehet nevezetes előnyöket kivívni.

Oroszország ezen kis tartományt egyik kedvenceként szokta tekinteni. A fejedelmi ház tartására évenként oly összegeket küld, miket aránylag igen tetemeseknek nevezhetünk. Nincs hiány a Párisból érkező szép fehér frankokban sem; és Eugenia császárné, a ki a meghalt Danilo leányának keresztanyja, ezen czím alatt gyakran jelentékeny ajándékokkal lepi meg kedveltjeit.

Hogy ily körülmények között Miklós herceg, eljárásai módorában egészen a párisi és turini divatot követi, nagyon természetes. Montenegró a déli szlávokra nézve valóságos kis Piemont, s a herceg ovatos és ha kell mérsékelt magatartása által már is nevezetes előnyöket szerze hazájának.

Tudja ugyan, hogy ő csak bábjáték a hatalmasok kezében, de mint a török birodalomban élő szlávok reménye, meg van győződve, hogy ha nem nyerhet is, de legalább még a legrosszabb esetben sem veszthet.

Igen érdekes szemlélni azon viszonyt, mely Montenegró fejedelme és a hercegovinai felkelők közt létezik. Miklós herceg, a hivatalos ügykezelésben, békében él Törökországgal, s itt ott Omer basával is (a ki a felkelésben levő hercegovinaiak ellen változó szerencsével harcolt) leveleket szokott váltani. A herceg hivatalosan megtagad minden összeköttetést a felkelőkkel, magán uton azonban csak is ő lehet ezen elszigetelt támadás főpártolója. Bizonyítja ezt azon körülmény, hogy nem régen ez előtt a hercegovinai felkelők vezére Vukalovits Lukács, egy szóra Csettinnyébe szállítottatott, s ott a vezérségtől megfosztatván, helyébe egy Matanovits nevű volt szerzetes küldetett a felkelők táborába fővezérnek. A legújabb példa, mely Grahovobun adá elő magát, még ennél is világosabban szól. Ugyanis Grahovo tartomány a montenegrói területhez tartozik: az ottani nagyvajda azonban csak egyszerű kinyilatkoztatja, hogy elszakad Montenegrótól, s 5000-nyi fegyveres népével a hercegovinai felkelők táborába megy át. Talán nagy volt erre az ijedség Csettinnyében? Koránt sem; ország világ tudja, hogy a grahovói vajda csak azt cselekedte, a mit ura titkos megbízása folytán tennie kellett. Így aztán Montenegró tovább is szinlett békében élhet a törökökkel, s mégis 5000 emberből álló jelentékeny segítséget küldött ellenük.

A huszár.

Népdal.

A mezei sas — a madarak királya,
Huszár vagyok — huszár — isten katonája:
Ha sárga paripám sarkantyuba veszem,
A futó csillaggal a versenyt megteszem.

A sást a madarak kísérik reptében,
A huszár lefestve van — a lány szívében:
Mikor megindul a huszárok serege,
Levegőben jár, — mint a daruk fellege.

Az aranyos páva legeslegszebb madár,
Katonák tündöklő gyémántja a huszár:
A magyar huszárnak nincsen hétköznappja,
Mihelyt felöltözik, beáll vasárnapja.

A huszár a sarat mindenütt kiállja,
Ágyu-puska-golyó kerüli, — nem járja.
Forgós csákóját ha fejébe szorítja,
Helyéből a világ sarkát kimozdítja.

A huszárnak nem kell, — s nincs keresztlevele,
Még az időnek sincs számadása vele:
Télen nyáron virul — s nem hervad virága,
Mint fiatal fenyő haragos-zöld ága.

Huszár vagyok — huszár — gyöngy az én életem,
Csókom helyén terem az „égő szerelem”:
S keblére tűzi a világ legszebb lánya,
Mert a magyar huszár a világ csodája.

Bonyhai Benjamin.

Oláh Balázs és a nándorfehérváriak 1521.

Történelmi rajz, írta Pauler Gyula.

(Vége.)

Szoliman most még egyszer hevesen ágyuztatta a várat, főképp a Kölestornyot, melyet Utissenics Jakab, a később oly híressé lett Fráter Györgynek vitéz testvérbátyja, védelmezett. Éber figyelmének dacára a törökök aug. 27. aknáikkal a torony aljáig jutottak és a löport föllobbanták. A torony iszonyu ropogás közt repült a légtérbe, és védői, megégve, összeroncsolva romjai alá temetődtek. Utissenics néhányad magával sértetlen maradt. Mig társait megdermeszté a rémülés: ő ritka lélekjelenléttel fából kövekből torlaszt emelt maga körül, és ellenszegült az ingadozó omladékok föltörekvő törököknek. Egymaga verekedett néhány percig. Egy puskagolyó leteríté, holttestén át a törökök felhagytak a réssre. Szoliman minden oldalról a várra bocsátá seregét. A magyarok, kiknek Istenen kívül a halálnál egyéb reménységük nem volt... nem gondolván kevés voltukkal, sem a pornak fogyatkozásával, mint jó keresztényének, kik hitük és becsületük mellett halálra eltökéltek voltak, erősen tartották magukat. Legdühösebb volt a harc a Dunára néző nagy törésen, a Kölestorny körül. Itt nyomult fel a törökök főereje, itt állott Oláh Balázs. Társai elhullottak a romokon, és a törökök benyomultak. A magyarok utcázról utcázra verekedtek a tulnyomó erővel. A várpiacra Oláh nyíl által megsebesített, s az őrség megzuzott maradványával a Nebojsza és a várkapu tornya közt fekvő palotába szorult. Itt is ellentállottak, kövel, fával, apró kőszóval hajigálván az ostromlókat, mert immár nyilaik is mind elfogytak vala. A törökök nem tudták megvenni e végső menhelyet, és alkonyatkor kénytelenek voltak táborukba visszatérni.

Veszteségük roppant, Szolimánnak bámulása leírhatatlan volt, hogy oly kevesen oly romlott várat oly dühös roham ellen megtudták védeni, Morgay újra állítá, hogy a magyarok halálra szánták magukat, mert félnek, hogy annyi ember halálaért, melyet okoztak, künn is lemészárolják őket. Még egyszer elmegyek szólni velük — mondá; legyen felséged kegyelmes irántok, talán meggondolták magukat annyi szenvedett gonosz után; és még aznap este török kíséreléssel bemenvén a törésen, a várpiacra a palota előtt megállapodott. „Látjátok — kiáltott be az őrségnek — hogy a várat többé meg nem tarthatjátok; jobbra leültek titeket, kivel fogjátok megtartani? Tudjuk mi azt jól, azért adjátok meg magatokat. A császár megesküdött, hogy békével bocsát ki benneteket a hová akartok, megajándékoz, mert mi könyörögtünk értetek a hatalmas császárnál. Ha meg nem adjátok magatokat, esküszünk, hogy holnap sem ti, sem a két torony nem lesz többé, veletek együtt kitöréti a hatalmas szultán. Nem volna-e jobb még élni és továbbra is szolgálni uratoknak?”

Az épen lezajlott rohamnál lobbant fel utoljára a várban a szellem, mely nem keres szabadulást, csak dicső halált. A két toronyban, a palotában csak Oláh Balázs volt még rendületlen. A ráczok nem akartak meghalni, és minden áron megadást sürgettek; a magyarokban is felébredt Morgay szavaira az élet vágya. A testi szenvedések elszibbaszták a lélek erejét. — Balázs uram, mondák, ha akarnánk, sem vívhatnánk többé, úgy el vagyunk fáradvak! — „Ne atyámfiak vitézek, felelt Oláh, ha eddig tisztességünkre miveltünk mindent, most a végét is végezzük tisztességünkre. Jobb nekünk már itt benn meghalni, mint ott künn szégyenünkre élni, hol még a gyermek is ujjal mutatna ránk, és mondaná, imhol az árulók, kik jó Fehérvárat a török császárnak megadták. Nem minden ember érti a mi szükségünket; nem azt fogják mondani, hogy szükségből adtuk föl a várat, hanem gyáva-ságból. Azért atyámfiak, ne adjuk meg a várat, hanem haljunk meg benne együtt mindnyájan. Im, én sebes vagyok, de holnap, ha akarjátok, jertek utánam, üssünk ki a törökökre, s mig csak egy fennáll közlünk, mindaddig vívjunk velük!” Lelkes szavai a csüggedt kedélyekben viszhangra nem találtak. Ujra meg újra hangzott a megadás szó, sőt a ráczok dühösködni, fenyegetőzni kezdettek, hogy a magyarok nélkül is föladják a várat Oláh látta, hogy minden ellenszegülés haszontalan, odalépett tehát a torony ablakához és kiszólt Morgaynak: „Ha a császár oly hitlevelet ad, melyet ők kívánnak, megadják a várat. Kivánják pedig, fogadják a császár, a basák, a török sereg hitére, hogy mindnyáját, apráját, nagyját békével elereszti Magyarországra, hogy személyükben,

jóságukban kárt nem tesz, hogy karddal, sisakkal, paizsszal, páncczáll vonulhassanak ki, s mig a török kézből kitisztulnának, hadat ad kíséretükre. „Ha ezt nem igeri, tevő hozzá, készbebbek vagyunk mind meghalni, mintsem barommódra levágnunk!” Morgay gyorsan elietett, gyorsan visszatért, és a császár levelét más napra ígéré. Aug. 28. korán reggel a semendriai beslü basa (dulárok hadnagya) és egy jancsár Piri és Amhad basáktól hitlevelet hozott. Oláh átvevé az iratot, de a várat még át nem adá. „Jó ez a levél — mondá — de én még annál is nagyobb bizonyosságot akarnék, mert nem tudom, a császár adta-e, vagy más valaki, tudta nélkül. Majd kiküldöm két emberemet a császárhoz. Kezükbe adjátok a hitlevelet.” Oláh talán még remélte, hogy társai szándékukat megmástitják, mert hírnököt várt vissza, kit Lajos királyhoz küldött vala segítségért. A hírnök a kitűzött napra eljött (aug. 28.) de a vár előtt török kére került. *) A végső reménységű is elenyészett. Oláh kiküldi két hadnagyt, kik kezét csókolván a szultánnak, aranyos kaftánokat és aranyos betűkkel irt pergament levelet kaptak, tudván a törökök, hogy a magyarok a festett betűkön örvendenek (Szerémi György). E hitlevélben Szoliman, az egy élő Istenre, a Prófétára, minden Imámra, atyjának, őseinek szellemére, mozlim hitére mindent megfogadott, mit Oláh Balázs Morgaytól kívánt vala.

Aug. 29. az ostrom negyvennegyedik, a törés 38 napján a magyarok a jancsárok hosszú sorai közt kivonultak, nőkön, gyermekekön kívül hetvenkét sebesült, kimerült, megtört vitéz. A szultán maga elé hozatá őket. A bus várnagy kezét csókolta a nagyurnak, és hadnagyaival aranyos bársony kaftánokat kapott ajándékba. E tisztelgés után a ráczok eng delmet nyertek a városban maradhatni, a magyarokat pedig átadák a szendrői szandsáknak, viselje gondjukat másnap reggelig. A szandsáknak egyik fővajdája, Oláhnak renegát rokona, a tisztelket sátorában összegyűjté, mig a legénység egy másik sátorban nyert ételt, italt és éjjeli szállást. A török jól tartá vendégeit, Oláhnak sebeit gondosdalt bekötözteté és ráakará beszélni, legyen mohamedánná társaival, mind urrá teszi őket a szultán. „Hallod atyafi — választ komolyan Balázs — azt én sohasem fogom tenni. Ha már elvesztettem becsületemet, élve átadva a várat, melyben meg kellett volna halnom — mire kész voltam, de a többi jámbor nem akarta — nem akarom lelkemet is elveszteni!” Hasonlóképp nyilatkoznak Both János és többi tisztjei. „De ha itt nem maradsz — mondá tovább a török Balásznak, hova mégysz? A király, az urak megöletnek. Jobb volna itt maradnod, itten nem bánata senkisé, ha nem is lennél törökkel!” Inkább akarom — felelt Oláh — hogy ott öljenek meg népem között, mintsem, hogy a törököt szolgáljam. Azt tudom én is, hogy nincs hova mennem, mert sehol nekem tisztességem nem leszen; hanem beszorulok egy végvárba és a mig élek, ellenetek hadakozom, és megöletem magamat, mert jelen kisebbségemet halálommal akarom elfödözni!” A törökök zokon vevék ellenséges szándékát, kemény szavai s a vacsoránál ocsárlák a magyar nemzet vitézségét. „Ti sokan vagytok, pattant fel keserűen Oláh, és ez minden mit rólatok mondhatok. Ha 20,000 magyar van velem, elverlek titeket a vár alól és elfogom magát Szolimánt!”

Oláh szavait mind bemondák Bali bégnek, ki másnap reggel (aug. 30.) a magyarokat átvevé, hogy hazájukba kísérje. A vajda még egy paripát ajándékozott Balásznak és átkísérte a Száva hidon. A magyarok gyalog lépdeltek, csak Oláh ült lovon, kezébe szorítván a szultán hitlevelét. A fegyveresek után nők, gyermekek, és máhás szekerek következtek: „Kár ezeknek az ebeknek elmenni mormogá Bali bég, hogy még több kárt teyenenek bennünk!” és parancsot adott, mihelyt, kiérnek a táborból, vágják le miudannyiát. **)

Két órányira Zimonyon túl a Duna mentében, egy kis völgyben a török bég a parancsot teljesíté, a hirtelen megrohant magyarokat kardra hánnya, a nőket, gyermekeket rabszjira fűzte. Oláh csak halva adta ki kezéből Szolimán hitlevelét, melyet össze-téptek, szétszórtak, hogy senki azt ne láthassa, ne olvashassa többé! Csak egyikét magyarnak sikerült, kivágni magát mint

*) Szolimán naplója szerint egy áruló, ki ezért kaftánt kapott, játszotta a hírnököt a törökök kezébe. Meg vagyok győződve, hogy Morgay tette azt, ki mint várnagy tudott alküldetéséről, tudta visszatérésének idejét, de egyenes adat hiányában még sem merem ráfogni.

**) Szolimánnak e gyalogatos tetteben, ugy látszik, semmi része nem volt, legfőkébb, hogy utóbb elnézte. Naplója nem szól a legyilkoltságról, csak arról, hogy a magyarok aug. 30-án hazaküldtek.

Ocsárevicsnek, ki később János király alatt nagy szerepet játszott és a híres bajvívó Káldy Miklósnak Vas megyéből, ki még 34 esztendő mulva is legfőbb czímének tartá, hogy magát „régii nándorfehérvári vitéznek” irhatá. *) — A ráczokat is nagy részt elhurcolák szülőföldükről a Bosporus mellé, és gyáva-ságuknak egyedüli jutalma volt, hogy kalugyereik a Svata Patniza híres ereklyéjét magukkal viheték. Morgay sem élvezé sokáig a szultán kegyelmét, ki őt magával vivé, midőn hazaindult. Már Semendriában eltűnt, és senki sem tudá meg soha, mi véget ért. Magyarországon a nép száján sokáig keringett a monda, hogy a szultán Szerbiának egyik gyönyörű vidékén járván Morgayval és Oláhhval — kit szintén árulónak állított a pór nép — kérde, szeretnének e ott lakni? Oh, hogy ne, császári uram! volt a válasz, — mire Szolimán sirt ásátott az árulóknak és mindkettejük beletenetteté, hadd lakjanak ott az itéletnapjáig.

Midőn a hazában megtudák Nándor bukását, árulást emlegettek mindenfelől, és elveszvének majd mind a szemtanu, badarabnál badarabb dolgokat beszéltek: „Móré szökött át a törökökhöz, a ráczok voltak az árulók, Oláh Balázs adta el a várat, a mint régen összebeszél volt Szendrőben Bali béggel. **”) Később azonban megessett szíve a sok özvegyen árván, és dacolt, mig a szultán ígéré-tére emlékezteté.”

Méltóbb haraggal fordult a nemzet a hanyag bánok ellen. Héderváryt törvénybe idézték, megnótázták, és javainak legnagyobb részét a korona elfoglalta. Török Bálintot, Mohácsnál sátorában rohanta meg a fölbúszult nemesség, és összetépi, ha gyors lova őt ki nem menti. Javai szintén elkoboztattak, s ő a két Sulyokkal sokáig lappangani volt kénytelen. Nándorfehérvár bukásának valódi okát azonban alig sejté néhány mélyebben látó, és azért a haza is nemsokára utána hajlott a mohácsi téren. Sokkal több volt már Magyarországon a Sulyok, Török, Héderváry és Morgay, mint az Oláh Balázs.

Az éghajlat befolyása az emberre.

A tapasztalat azt bizonyítja, hogy az éghajlat befolyással van az ember szaporaságára, életére és lelki tehetségeire. De viszont minden országnak, vidéknek vannak sajátosságai, melyek miatt nehéz meghatározni, mi egyenes eredménye az éghajlatnak, sőt azok gyakran az éghajlat befolyásának ellenműködnek; ilyenek: valamely helynek a tengerszinten felülemelkedése; a földnek mivélése — a zöld térségek nyáron nem oly forrók, mint a kopár vidékek; Németország égalja melegebb most, mint volt ezer esztendővel ezelőtt, mikor még az erdők kiirtva, a tavak lecsapolva, a mocsárok és posványok kiszáritva nem voltak; — a föld felületén — a futó homok sokkal jobban magába veszi a meleget, mint az agyagos föld — és gyomrában találtató ásványos anyagok; szelek: ha valamely tájon sok északi és keleti szél fúj, hidegebb, mint egy más ugyanazon geographiai szélesség alatt fekvő helyiség; továbbá valamely ország éghajlata alkalmas az ember testi lelki kiképezésére, de benne a nevelés rosz lábón áll, az élelmész rendetlen s a kormányzás ész- és törvényellenes, mindezek gátolják a lelket tehetségei kifejtésében.

Olyan országban, melynek földje sik s a láthatár szabad, nem korlátozt, az emberek egyformasághoz szokván, náluk benső nyughatatlan-ság ritkán fordul elő s rendszeren higgadtabbak; ellenben ott, hol rónák, hegyek, völgyek, folyók találtaknak, az emberek nyughatatlanabb jelleműek, virgonczabbak, tevékenyebbek.

Sokan ugy vélekednek, hogy azon tájak lakói élnek legtovább, melyekhez a tenger közel fekszik, mondják ezen nézet pártolói, Angliában, Svédországban és Norvegiában, 100—130 esztendő emberek találhatók, mig egyéb országokban az egy évben születetteknek fele 10 esztendő alatt rendszeren meghal, a megmaradtaknak 1/3-da a 30 évet, másik 1/3-da a 60 esztendőt nem éri meg s 100 közül alig hatan élnek túl a 60 esztendő.

Meg van jegyezve az is, hogy az emberek a geographiai szélesség 40-dik foka alatt, az évben, ivásban legmértékletesebbek, nincs meg gyomrukban azon inger, mely az étel és ital nagyobb mennyiségbeni kívánását föltételezi s ezért gyomoringerlő és erősítő szerekre is inkább van szükségök.

*) Magyar Levelestár I. 1551. E levélben kihívja párbajra mind azon törököket, kik hajdan Nándor ellen harcoltak. Az utolsó ostromról következőleg emlékezik: „És hogy megszállá a császár Fehérvárat, és az ágyukat a kapukra hozák, és mi a vitézekkel részt menünk, és a pattantyukak töleket elnyertük vala, én akkor fejt vettem Amhát agának, ki jancsár aga lett volna. S a hogy a Nebojsza mellett a kőfált erősen megtörték, s egy hajnalon nagy ostromot tettek és bejövtek, a törésen, ott azt megláták a fehérvári vitézek, nekik térének és kivágák őket, ott az törésen 7 zászlót nyerünk töleket, ott is fejt vettem Amhát agának.

**) Nem hagyhatom említés nélkül, hogy az Oláh árulóságról szóló, híreket mind Szerémi György tartotta fenn. Ugy vélem, Szerémi sívesen hitte azt, mit a nép szívesen beszélt Oláh Balásról, ki a pór háborúnak elnyomásánál Bodrog és Szerémmegyékben nevezetes és mondhatni gyászos szerepet játszott.

Állítják, hogy az éghajlatnak még a mesterség-, hivatal-, tudomány- és rangképességre is hatása van s erre egy író igen elmésen jegyzi meg, hogy a pápaságra az olasz égalj legalkalmasabb, legképebb; az angol, holland, lotharing pedig legalkalmatlanabb, mert míg 250 pápa közül 132 olasz volt, addig angol, hollandi és lotharingi csak egy-egy. Így tehát a magyar égalj legkedvezőtlenebb, mert ez ideig magyar még nem ült a pápai széken.

A meleg tájékon, hol a levegő ritka és a test bőven párolog, az emberek felette nagyon nem fárasztják magukat munkával, míg a hideg önkéntelenül is mozgásra ösztönzi.

Vannak helyek, hol hidegnek és melegnek váltakozása, a fejre, agyra és mellre legjobban hat, vannak ismét olyanok, hol az inkább a gyomorra s az emésztő-szervekre bír befolyással. Általánosságban pedig úgy látszik, hogy a levegő legnagyobb hatást az agyvelőre és idegekre gyakorol.

Többen oly véleményben vannak, hogy az ideg-nyavalyák legritkábban fordulnak elő oly helyeken, hol az időjárás többnyire állandó, de tulságba nem megy, azaz nem folytonosan állandó, mert ott akkor élet sincs, mint eléggé mutatják ezt a földcsarkok.

Némelyek úgy tapasztalták, a hideg erősít, a meleg ellenben gyengít, de ezen állítás újabb időkben oda módosult, hogy a hidegnek és melegnek azon említett tulajdonságai, csak a mérsékelt égaljra értendők, mert azok,

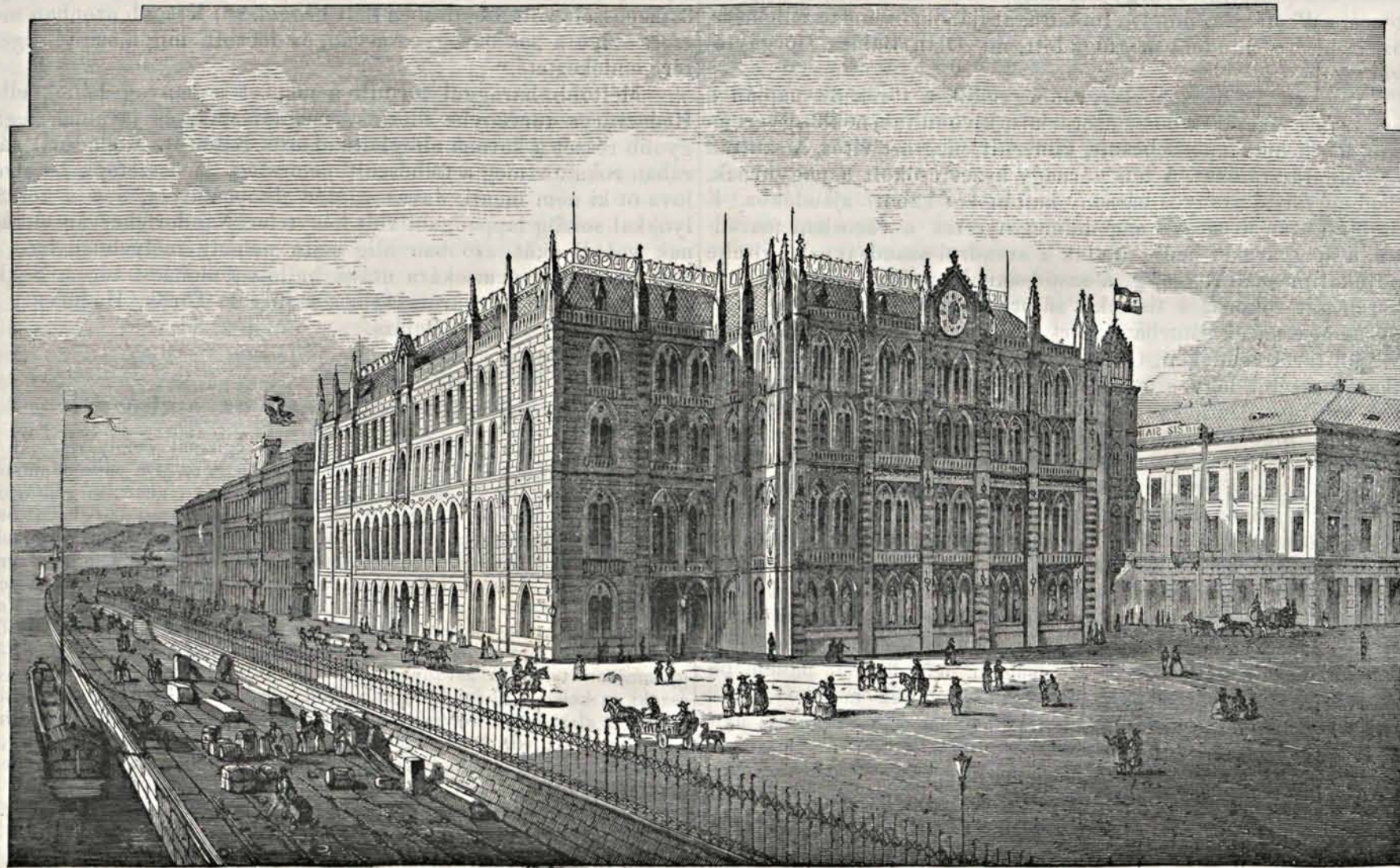
idővel úgy terjedt onnan tovább, részint természeti szükségétől kényszerítve, részint egészen véletlenül.

A mesterség, tudomány, művészet mind a szelidebb éghajlatnak születtei; de az is igaz, hogy minden romlottság, féktelenség, vallási s polgári rajongás; mérgezés, orozva gyilkolás, bastille és inquisitio-törvénytörések, a mesterségnek, tudománynak és művészetnek ikertestvérei.

A magyar akademiális palota tervel.

I. Henszlmann és társai terve. — III. Ferstel A. terve.

Lapunk mai számában folytatjuk az akademiális palotaitervet bemutatását. Voltaképen a III. számmal jelelt Ferstel féle terv következnék, azonban több oldalról hozzánk intézett felszólítás következtében, hogy a szám teljes legyen újra bemutatjuk Henszlmann, Gerster és Frey urak, a Vasárnapi Ujság mult évi folyamában már egyszer közzétett tervét is, adván neki az I. számot. Így legalább azon előzetünk is, kik a mult évi példányt nem bírják, együtt nyerendik mind az öt tervet.

A magyar akademiális palota tervel: I. Henszlmann és társai terve.

kik fönt északon laknak, testileg erőtlen, törpe, lelkileg pedig a legalsó fokon álló teremtmények.

A hideg égalj alatt sem a növényi, sem az állati, emberi tenyészésnek nincs oly dísz, mint a mérsékelt éghajlattal bíró helyeken. A grönlandi asszony legfelebb csak 4 gyermeket hoz világra.

A meleg égalj okozza, hogy a mörök és négerék feketék, s hogy az igazi portugallok s spanyolok közt nincs szöke. Az éghajlat oka — mondja Tristram, hogy a zsidó és romai búját, bánatát kísírja, a lapp kialakulása, az angol felakasztja, a német leiszsa és a francia kifütyöli.

Az éghajlat változtatása, már befolyással bír az emberre. Ha az északi lapp melegebb, szelidebb vidéken neveltetik fel, mind testileg, mind szellemileg megváltozik. Ezen elv barátai egy példát is hoznak fel: Martial mathematicus, elhagyja a zajos Páris s hogy munkáját folytathassa, Északamerikának Kanada tartományába ment, s ott 5 esztendő alatt ugyyszólva minden mathematicai tudományát elfelejté. De ennek oka aligha Kanada alkalmatlan fekvése.

Minél szelidebb az éghajlat, annál könnyebben halad ott az emberi művelődés. A páma és kokusfa hazájának lakóit könnyebb megszeliidíteni, mint a bükk és tölgy árnyában tanyázókat.

Az első megnépesedés is, a meleg és termékeny tájakon kezdődött;

Az itt látható két terv is oly szép, hogy méltán magára vonta a szakértők figyelmét. Mig a hirneves bécsi építész, Ferstel, tiszta goth stlben dolgozta ki művét, addig elismert nevű hazai régészünk, Henszlmann Imre, az ő pesti építészársáival, Gerster és Frey urakkal egyesülve, valódi építészeti problémát fejtett meg, a melyért valamely európai tudományos társaság általi kitüntetéssel érdemelve; ők valának az elsők, kik az egyházi építészetben honos régi francia-goth izlést először alkalmazták nagyobb szerű polgári épületekre.

Sokat írtak a lapok arról, hogy mennyire nem illő a goth építészet a mai kor szelleméhez, egy magyar Akademia jelleméhez, Pest város általános építészeti modorához stb. Lapunk is hozott annak idejében avatott kezektől ily tárgyú felszólalásokat, miket itt ismételnem nem szándékunk. Hozzájárult még az ily építészet rendkívül költséges volta, melyet az Akademia rendelkezése alá eső pénztára meg nem bír, továbbá az építésnek, míg minden cifráival teljesen elkészülne, aránylagosan igen hosszú időre nyulása. Mindezek okok s még talán egyebek is, melyek előttünk

ismeretlenek, arra bírták az akademiális építő bizottságot, hogy e tervet szépségének s érdemének teljes méltánylása mellett, azokat jelen célra és körülményeink között elfogadhatóknak nem találta.

Vizsgálat alá vette tehát a hátralevő két tervet, melyeket ugyan külföldi nevezetes építészek készítének, de melyek viszonyaink követelményeinek inkább látszottak megfelelni. Ezek rajzát közelebbi alkalommal hozandjuk.

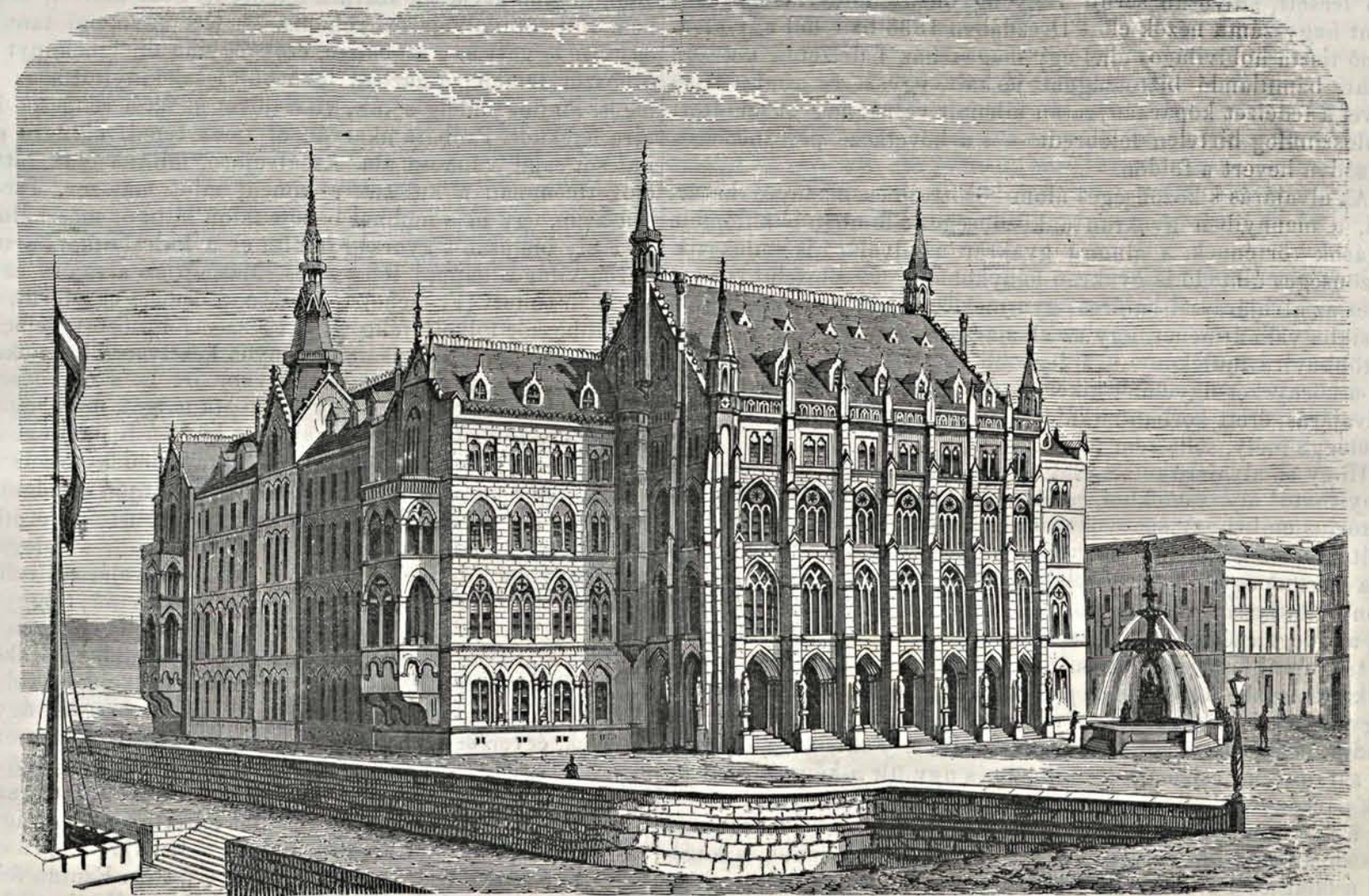
Alvajárás.

Rége az azt hitték, sőt az újabb időkben is hiszik sokan, hogy az alvajárás a hold — különösen a teli hold — rejtélyes módon idézi elő. Az alvajárónak azon képességét, hogy olykor magas, veszélyes helyeken a csodálatig biztosan járják, a hold vonzerejéből igyekeztek kimagyarázni, sőt hitték, hogy az alvajárót a hold maga felé vonzza, mi által oly mozgásokra képesítették, melyek a súly törvényeivel s az emberi test szerkezetével egyenesen ellenkeznek. Hitték s hiszik maig is sokan, hogy az alvajáró előtte egé

élet s a l lektan újabb vívmányával összhangzásban, és s okszerűen magyarázható.

Ezen állapot a közönséges álomtól csak annyiban különbözik, a mennyiben közönséges álmodás közben az eszmék inkább befelé, emittén kitünően kifelé az önkényes izmokhoz (alvajárás) vagy a beszéd szervekhez (alvabeszélés) irányzódnak. Minél egyoldalubb ezen kifelé való irányzat, annál mélyebben alszik az alvajáró, ámára (tulajdonképen tetteire) annál kevésbé emlékszik; s ha olykor az egészben tapad is valami emlékeztetőhöz, rendszeren azt hiszi, hogy csak álmodta azt, a mit valósággal tett.

Rendszeren az alvajáró álmában felkel, behunyt vagy meredt szemmel jár ide s tova, különféle cselekvényeket visz véghez, ezután újra lefekszik, hogy reggelig aludjék. Ébredéskor közönségesen nem emlékszik a történetekre, legfeljebb erősebb mozgások után kissé lehangolva érzi magát, s ebből következtet alvajárására. A test közönségesen oly biztosan mozog, mint ébren; — olykor azonban bátoratlanul, tapogatózva járják az illető. Az érzékek (látás, hallás stb.) nagyobb részt érzéketlenek; némely alva-

A magyar akademia palota tervel: III. Ferstel A. terve.

szen ismeretlen tárgyakról, soha nem tanult vagy hallott nyelven beszél stb. szóval, az emberi léleknek ezen rendkívüli állapotát természetfölötti valaminek tartották. Ezen balhiedelmek részint a szemlélek öncsalódásain, részint az elbeszélők tulzásain alapulnak. Tudjuk, hogy a természetben előjövő némely csodásabb tünemények néha a higgadtabb észlelőt is — képzelő tehetségét ragadván meg — itéletében elfogulttá teszik, a mint ez pl. a delejes álom (mesmerismus) ügyében sok, különben jeles képzettségű, higgadt természetbuvárral történt. Legújabb időkben az asztaltánczoltatás, iratás és szellemidézés járványának története is eléggé bizonyítja a fennebbi állítást; s itt magyar fajunk természetesen józan eszének bizonyosságaul hozható fel az, hogy e járvány nálunk aránylag igen kis mértékben dühöngött. — A természetben sok történik ugyan, a mi csodásnak tetszik, s mit a tudományos fürkészés eddigelé megmagyarázni még nem tud, azonban semmi olyan, a mi a természet törvényeivel össze nem egyeztethető, sőt azzal ellenkező volna.

A higgadt észlelőknek tulzás nélkül közölt adataiból az alvajárás is — az emberi léleknek ezen rendkívüli állapota — az

járó azonban látja és hallja azt, a mi álmával összefügg, a mire tehát figyelme különösen irányzódik; mig ellenben jelenlevő szemléket s tárgyakat, sőt erősebb zörgéseket sem vesz észre, ha álmával összefüggésben nincsenek.

Az érzékek legébrebbje az izom működéssel összefüggő tapintás; ennek segélyével tájékozta magát az alvajáró ismeretlen helyeken. Ha olykor az alvajáró olvas, ír vagy beszél, eközben ugy használja szemeit és füleit, mint ébren állapotában, mindazáltal csak azt látja és hallja, a mi álmával összefügg. A tetteiben nyilatkozó álom hasonló a közönséges álomhoz; — majd többé kevésbé összefüggő, majd változó, zilált. Rége az azt hitték, hogy az alvajáró különös előszeretettel mászkál magas és nehezen hozzáférhető helyeken. Ezen hiedelemre valószínűleg az adott okot, hogy leginkább az ily feltünő esetek jöttek köztudomásra; ezek azonban a véghetlen gyakrabban előjövő azon esetekhez viszonyítva, midőn az alvajáró a házban való ide oda járkálásra, vagy jelentéktelen cselekvényekre szorítkozik, felette ritkák. Legtöbbször nem beszél, s a hozzá intézett kérdésre nem felel az alvajáró; oly kérdésekre azonban, melyek álom-eszméit illetik, néha felel, sőt többé kevés-

bé okos beszélgetésbe is ered, míg más tartalma megszólitást nem méltat figyelmére. Néha irásbeli dolgozatokat (költeményeket) is kellőképp végez. Igen nehezen ébred az alvajáró: világosság, zaj, sőt erősebb megrázás nem igen hat rá, leginkább nevének hangos kiáltóása által költethető fel. Ezen mély álom következménye kétségtelven, hogy álmára nem emlékszik, s hogy az agyában megszületett minden álmokép törekszik azonnal külsőképp nyilvánkozni. A külső lelki élet működik csak benne, míg a benső (öntudatos) teljesen nyugszik. Az alvajáró összefüggő beszédében, cél-szerű tetteiben, melyekre ébredéskor nem emlékszik, nyilván látható a tudat s öntudat, azaz a külső s belső lelki élet közti különbség. Ezen tudat valószerűleg a kedély befolyása által éled, s csak az által érintett eszmékre vonatkozólag működik, míg minden más eszme s külső benyomás irányában érzéketlen. — Ha az alvajárót erőszakosan hirtelen felébresztik, megijed, kábult és zavart lesz, mint a kit mély álmából riasztanak fel; hiteles tanuk szerint görcsöket is kap, s nem egyszer történt az eset, hogy valamely magas helyen mászkáló alvajáró erőszakos felébresztés következtében leesett, sulyosn sérült vagy agyonzuzódott. Hasonló eset történt nagyszámú nézők előtt Drezdában 1833-ban, hol egy alvajáró nő tiszta holdvilágos éjjel egy magas ház fedelzetén két óra hosszat bámulandó biztossággal járkált, egyszerre a mint felső testével a fedelzet köpkarkányzatán kihajolt volna, nagyot sikoltott — valószínűleg hirtelen felébredt — s a következő perczen összeszuzódva hevert a földön.

Az alvajárás s közönséges álom között nincs bizonyos határvonal, a mennyiben gyakran a közönséges álomban is különféle mozgások történnek, s álmára gyakran az alvajáró is emlékszik. A közönséges álmodó is gyakran hánykolódik, beszél, felül stb. — mindez az alvajárással határos; gyermekeknél gyakori az egyikből a másikba való átmenet, ugy az alvajárás is gyakori náluk, azonban többnyire mulékony s a legtöbb esetben oly jelentéktelen, hogy a környezet figyelmét kikerüli. Az ifjúkorban is még gyakori az alvajárás, érett korban ritkább, s az aggkorban, midőn az álom nem eléggé mély, soha sem tapasztaltatott.

Hogy az alvajáró tettei csak álmoképeinek nyilatkozatai, bebizonyítható oly esetekből, midőn az illető emlékszik álmára. Praetorius említi egy spanyol nemesnek esetét. Ez egy nyári éjjel felkelt álmában, köpenyét magára vetve, kiment az utcára, hol (álma szerint) egy emberrel találkozott, ez kérdezte: hová megy? s azon nyilatkozatára, hogy fürdeni, vele ment. A folyó partjára érve, az idegen férfiú levelezett, a nemes ingerkedett vele, hogy nem tud szüni, ez bizonyította, hogy jobban uszik, mint ő; erre mindketten vízbe ugrottak. A nemes valóban a folyóban ébredt fel s nagy erőfeszítéssel vergődött a partra. — Egy fiatal ember azt álmodta, hogy átlövegolt a szomszéd faluba. Felkelt, felöltözött, még sarkantyus csizmáit is felhuzta, s úgy ült a képzelt lóra, az ablak párkányára, mindkét oldalt hatalmasan vagdálván sarkantyuit a falba, mire felébredt (Salius Diversus). — Egy vivni tanuló többször álmodta, hogy viv; ilyenkor fel is kelt álmában, s kardjával a falat és butorokat hatalmasan vagdalta. — Hors szerint Bernstein várában (1593-ban) három fitesivér aludt egy szobában, egyikük egyszer álmában meztelenül felkelt, ingét kezébe véve egy ablakból a fedélről lelógó kötélén oda felmászott. Itt egy szarka fészket rabolt ki, a fiakat ingébe kötözve, az előbbi uton mászott le, visszafeküdt ágyába, s az ingbe kötözött madárfiakat oda rejtve, tovább aludt. Reggel elbeszélte álmát testvéreinek, s a mint öltözködés közben ingét keresné, benne találta az eleven madárfiakat. — Egy aranyműves, ki ifjú korában alvajáró volt, beszélt (Fritsche), hogy inas korában (Hamburgban) egy reggel a házbeliek nem tudták, hová lett, felső ruhái ott maradtak az ágy melletti széken, s ő délfelé egészen átázva került elő. Azt álmodta ugyanis, hogy urának kanári madara elszökött, s ő felkeresésére indult. Álmában a padlás lyukon kibújva, egy, két érintkezéssel a házfedél közti csatornába jutott, abba bele feküdt, s ott majdnem délig aludt a nélkül, hogy a közbejött égi vihar s záporosóré felébredt volna.

A legtöbb alvajáró nem emlékszik arra, a mit álmában tesz, azonban egész magatartásából s nappali foglalatosságainak mintegy ismétléséből látható, hogy tetteit álmoképelemek vezérik. Mint a közönséges álomban, itt is rendszeren bizonyos eszmék az uralgók, majd zilált álmoképek váltakoznak egymással; gyakran semmi határozottat sem tesz az alvajáró, miből az uralgó álom-

kép felismerhető lenne. A gyermekek pl. leginkább csak a szobában cél és irány nélkül járnak ide oda.

Hitelt érdemlő írók az alvajárásnak számos, többé kevésbé elfogulatlanul észlelt eseteit közlik. — Egy gyógyszerész-szolgálatos éjjel tájban egyszer felkelt álmában, a gyógytárt összerendezte, s mindent nyitva hagyva, újra lefeküdt, reggel mire sem emlékezett (Pomarino). — Valerita beszéli, hogy tanuló és laktársa Seranno egy a spanyol és francia tanulók közt történt heves vita utáni éjjel legmélyebb álmában felkelt, felfegyverkezett, s dühösen nagy lármával rohant ki az ajtón. — Levinus Lemnius szerint a nyughatatlan, pezsgő, mindenbe kotnyeleskedő egyének gyakran zajognak, sőt fel is ugrálnak álmukban (az alvajárással közel rokon állapot). — Hofsteter beszéli, hogy 12 éves korában egyszer egy ünneplés lakománál felszolgáló erősen készült, szülői napokint oktatták a teendőkre. A lakomát megelőző este sokat tündökött, miképen fog majd ezen fontos tisztének megfelelni; ilyen tündökök közben aludván el, nemsokára felkelt, s kezdte az asztalkendőket, késeket, kanalakat stb. a szekrényből ágya felé hordani, miglen atyjának szavára felébredt. Sem azelőtt, sem azután nem volt több alvajárási rohama. — Két egyetemi tanuló lakott egyszer együtt egy szobában, ezek egyike éjjel behunyt szemmel többször felkelt, a zárban levő kulccsal kinyitotta az ajtót, ki ment, kint egy ideig sétált, visszajövet az ajtót rendesen bezárván, újra lefeküdt. Próbára akarván őt társa tenni, eldugta egyszer a kulcsot saját vánkosa alá. Az alvajáró, mintha csak látta volna, elővette onnan a kulcsot, s kiment mint másszor. Társa utána csúszván, egy fű s mohhal benőtt falon látta őt mászkálni. Vissza jöve oly biztosan s gyorsan találta el a kulcslyukot, a mint csak ébren világos nappal lehetséges. Másnap az alvajáró az egészről mit sem tudott (Fr. tsche). — Gassendi ismert egy férfit, ki álmában többször fölkel, félig vagy egészen felöltözött, lement a pinczébe — az ajtó nyílásánál könnyen kezelvén a kulcsokat — bort fejtett, vagy más egyebet tett, olykor irt is, s ébredésekor mire sem emlékezett. Sötétben ugy tájékozta magát, mint nappal, megessett rajta többször, hogy alvajárása közben a pinczébe vagy az utcán ébredt fel, s a sötétség daczára mindannyiszor tájékozta magát. Ezen éjjeli utakban való felébredés után rendszeren szivdobogás s erős tagreszketés lepte meg. — Agustino Feroti, 30 éves olasz nemes, sovány, búskomoly, de éles eszű, s a legelvontabb tudományokat kedvelő egyén gyakori alvajárási rohamokban szenvedett, rohamai közönségesen holdfogytán, leggyakrabban ősszel és tavasszal jöttek. Vigneul Marville orvos eszen rohamok egyikét észlelvén, következőképen adja elő. Éjjeli 11 órakor jelenté az illetőnek inasa nála, hogy urának ma alvajárási rohama lesz. Feroti nyitott, de merev szemekkel fekiútt hanyatt ágyán, kezei hidegek, érverése igen lassu volt. Éjjel felé hirtelen szüthuzta az ágy függőnyeit, felkelt s felöltözött. Marville ekkor égő gyertyát tartott szeme elé, de ő nem látszott azt észrevenni, bár szeméi me-reven nyitva voltak. Mielőtt kalapját feltette volna, az ágyfüggöny oszlopán lógó kardját övezte oldalára — tulajdonképen csak a kardvélét, mert a kardot abból előre félre tették. Ezután fel s alájárt néhányszor a szobában, leült a kandalló melletti székbe, később átment a mellékszobába, a hol utitáskájában — mindent össze-vissza hányva — keresgélte valamit, miután mindent ismét szépen összerakott volna, bezárta azt, kulcsát zsebre téve, onnan egy levelet vett elő, melyet a kandallóra tett. A szoba ajtaját kinyitván kiment, a lépcsőzetten lefelé a földszintre. A nézők egyike ekkor neszezvén, megijedni látszott, lépteit megkettőztette. Az inas figyelmeztette a nézőket, hogy ural ilyen nesze olykor dühbe jön, s szalad mintha kergetnék. Eleinte a tágas udvaron járkált ide s tova, később bement az istállóba, itten lovát cirozatva felkántározta; most a nyeretget látszott keresni, nem találván azt rendes helyén, zavart és nyugtalan lett, mindazáltal felült nyeretgeten lovára, s vágatott a zárt kapu felé. Itt leszállt, a kapu zárját próbálgatta, végre egy a földről felkapott kövel igyekezett azt levern, néhány sikeresen ütés után újra lovára ült, azt az udvar tulsó részén levő kútnál megittatta, egy oszlophoz kötötte s visszament a házba. Egy a konyhából jövő nesze figyelmes lett, s ott a kulcslyukon hallgatódzott is. Itt hirtelen megfordulva, az épület tulsó szárnyában levő tekéző szobába nyitott be, hol a teke asztalt többször körüljárta, a tekézők mozdulatait utánozván, később egy másik szobában a zongorához ült, melyen különben ügyesen játszott, s azon néhány zavart fogást tett. Két órai járkálás után

végre visszatért szobájába, s ruhástul mindenestül lefeküdt ágyába. Reggeli 9 órakor még ugyanazon helyzetben találta őt Marville — rohamai után közönségesen 8—10 órát aludt egy huzomban. Inasának állítása szerint csak talpainak csiklándása, vagy közvetlen a fülébe való erős trombitálás által volt lehetséges alvajárói rohamait gátolni, vagy megszakasztani.

Némely alvajáró magaviselete többé kevésbé az éber állapothoz hasonlít, a mennyiben mintegy meggondolva cselekszik, okosan beszél, felel, olvas, ír, sőt olykor tudományos dolgozatokat végez. — Pomarino szerint nem lehet tagadni, hogy az értelem gyakran belevegyül az álmokba, s a lélek e mellett ment az értelem, gondok s szenvedélyektől. — Lipsino szerint az olyan olvas mányt, melyet maradandólag óhajtunk emlékezetünkbe véteni, legjobb este, kevéssel az alvás előtt olvasni, mert a lélek ekkor (előtte ismeretlen módon) jobban fogja fel, ismeri s tartja meg emlékezetében. Ki ne emlékeznék kis tanuló korabeli azon szokásra, hogy a ki leckéje felől biztos akart lenni, nem hagyta azt reggelre, hanem este is nehányzor áttanulta. Vajjon a fontos elhatározásoknál szokványos: „aludjunk rá előbb egyet!“ is nem innen magyarázható-e?

Hiteles tanuk szerint annyi bizonyos, hogy alvajárók néha oly dolgokat vittek véghez, mikre éber állapotukban alig képesek; ezen tettek azonban mindig olyanok voltak, melyek őket élénken érdekelték. Valószínű, hogy ily körülmények közti a működésre ösztönzött ágy a kedély befolyása alatt következetesen gondolkodik a nélkül, hogy a tudatban származott gondolatok befelé tovább mozognának — vagyis az öntudatot érintenék. Az alvó tehát felébredés nélkül gondolkodik (álmodik) — mint alvajáró olvas, ír stb. —; a későbbi ébredés után ezen lelki működés eredményei visszatermődnek (reprodukálódnak) az öntudatban a nélkül, hogy az illető az azokat termelő agyi műveletre (actus) emlékeznék. Az öntudat s a rákövetkező visszaemlékezés efféle állapotban mindig hiányzik.

(Vége következik.)

Az árvalányhaj és az alföld költészete.

Újabb időkben nagy buzgalommal nyomozták némely növény-nemek művelődés, történeti jelentőségét s különösen azon viszonyulást, melyben a művészeti termékek a különböző népfajok és törzseknek a hazai föld növénytenyésztéséhez állanak. E nyomozások nem is maradtak eredmény nélkül, s kitünt, hogy a helyi növény-nemek befolyása által a műtermékek a különböző éghajlatok alatt élő embereknél sajátosság helyi színezetet nyertek, s hogy a növényvilágnak, hogy úgy mondjuk, visztükrözései, melyeket a különböző néptörzsek művészeti termékeiben tapasztalunk, csaknem oly változatosak, mint ama számtalan növényfajok, melyek a forró égaljtól föl egészen a jeges tengerig a földnek disseül szolgálnak.

Könnyen megérthető, hogy a képzelem képei egészen másként alakulnak egy oly embernél, ki hónapban szüntelen a karsu palma képét látja szeméi előtt, mint annál, kinek hazáját sötét fenyevesek borítják, s hogy az emberi kebelben rejlt ösztön titkos működése folytán, a hazai növényvilág okozta benyomás minden nép költészetében, dalaiban, képei és építészeti műveiben öntudatlanul viszlhangra talál. Mindenekelőtt természetesen a külalakjoknál fogva tekintélyes fanemek gyakoroltak befolyást az ember teremtő munkásságára, s ezek közt kétségtelven a palma nemes alakja szolgált legtöbbször motívumul. Mindenütt, hol a fanem karsu törzsozlopain örökzöld lombkorájával pompáz, feltűnni látjuk azt az emberi műtermékekben is, a rég elenyészett, valamint a még jelenleg is élő népek, bámulatot gerjesztő építészeti műveiben ugy, mint virág- és képdus költészetükben. A palma mellett azonban még számos más fanemek is vannak, melyek a különböző népfajokhoz kétségtelven viszonylatban állnak. Az erdélyi románoknál a mondák és mesék színhelyeül rendszerint valamely öreg juharfa árnyékos alja szolgál; a vándorló cigány, hacsak teheti, fűzfá alatt üti fel sátrát; a német büszkén nevezi a tölgyet német fának, s dicsőíti azt dalaiban, énekeiben; a szláv kedvező fája a duslombu hársfa; a magyarok kedves az ő diófája, — és így tovább majd minden népfajnak megvan a maga kedvező fája, mely iránt előszeretettel s egy nemet a tiszteletnek tanusítja, a minek okát maga sem tudná megmondani, elég az, hogy apjának és nagyapjának is az a fanem volt kedvence.

De az alsóbb rendű növények közt is vannak némely fajok,

melyekhez egy vagy más néptörzs különös előszeretettel ragaszkodik, s melyek azért műtermékeiben is szerepelnek. Így a régi egyiptomiak építészetiében a lotosvirágot díszítőműnyül látjuk alkalmazva, míg a görögök a hazájokban bőven termő akanthus pompás leveleit választák ugyan e célra, — és így váltakoznak a motívumok a népek, országok s az azokban termő növényfajok különfélesége szerint.

De minő motívumokat nyújthatna a nagy kiterjedésű keleti puszták és sivatagok növényvilága, hol az örökzöld növényzet ép oly kevésbé honos, mint a büszkén fölnyuló fák, hol sem hanga (Haidekraut), sem téli magyal (Stechpalme), sem repkény vagy ragyabura (Rhododendron) zöld lombozata nem gyönyörködteti a szemet? Minő növényfajok viritnak a magyar alföld terjedelmes pusztáin, melyek a képzőművészet lebilincselni képesek lehetnének? e pusztákon, hol nemesek a tél szomorú képét friss zöldszin nem enyhíti, de még nyár derekán is minden növényi élet a nyári álom egy nemébe látszik elmerülve?

Valóban nem érdektelen, oly vidéken, mint például a magyar alföld, azon növényfajokat nyomozni, melyek képesek voltak ott is, a képzelemre s a nép műteremtő munkásságára hatni. Hogy az alluvialis talaju alföldön, hol a ló patkója alatt mérőföldeken át egy kö sem csörren meg; hol a kémlelődő szem a fehér, laza homokban, vagy a fekete termőföldön egy sziklával sem találkozik: a képzőművészet, melynek itt ugyszólván minden anyaga hiányzik, nagyobb mértékben ki nem fejlődhetett, az a dolog természetéből önként következik. Ha tehát ki akarjuk puhaltolni, mennyiben volt hatással az ottani kültermészet a műtermelésre; kénytelenek vagyunk, csaknem kizárólag a magyar nép zenéjére és költészetére szorítkozni.

„A természet hasonlít egy nagy elegiai költeményhez, s az ember annak befolyása alatt bizonyos elegiai hangulatba esik.“ És valóban nincs természetesebb, mint hogy a puszták fia, ki egész életét a szabad természet ölében töltte, amaz elegiai hangulatnak, mely az őt környező világ hatása alatt lelkeben támad, dalaiban is kifejezést adjon. A magyar népdalok egész összegén, mint vörös fonal, egy sajátos, buskomor hang huzódik végig, s nemzeti dallamainkban félreismerhetlen ama méla zene, melyet a pusztán a természet játszik. Majd panaszosan sir a hegedű, hasonlólag a sás közt bujkáló nádika énekéhez, miközben a czimbalom az őszi szélben ingadozó nádas susogását, sziszegését utánozza; majd ismét vihart vélünk hallani, a mint szivöltve, zugva a pusztán végig nyargal, s az elsurranó hangokból hirtelen egy éles kiáltás hangzik ki, hasonló a karsu lovon vágató csikós nógató kiáltásához, vagy lovának a vihar zugását felülmuló nyerítéséhez.

Igy festik hangokkal a magyar népdalok a pusztai élet jeleneteit: — de még határozottabban, mint a zenében, tükröződik vissza a környező természet a népdalok szövegében. Az alföld lakója, ki épen ugy szereti hazáját, mint a sveiczi havasait, a pusztában egész seregét leli föl a kelleme és gyönyöröknek, melyeket költészetében képek és hasonlatokul használva dicsőít; s míg a hegylakó, midőn először lép a végtelen, egyhangu pusztára, elhagyottnak, árvának érzi magát; a puszták fia, végig tekintve a beláthatatlan rónaságon, fölkelkesül, szíve dagad, vére sebesebben lököt, s elragadtatásban megesküszik, hogy széles e világban nincsen oly szép tájék, mint az alföld rónasága. Gyönyörű kifejezést leljük ez értelemnek Petőfi „Az alföld“ című költeményében:

„Mit nekem, te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája!
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
S képzetem hegyvölgyedet nem járja.

„Lenn az alföld tengersík vidékén,
Ott vagrok honn, ott az én világom;
Börtönéből szabadult sas lelke,
Ha a rónák végtelenjét látom.“ stb.

A magyar költészet képdus voltánál fogva nem csoda, ha a költeményekbe a virágok egész gazdag koszorúját látjuk beszöve. Mindenekelőtt természetesen a kerti virágok: a rózsá, lilium, tulipán stb. vétettek motívumul, de ezek mellett a kizárólag pusztai növényeket is ott látjuk pompázni a gazdag költői virághokrétaiban: a buján tenyésző kékfejű bogács, a karsu csészékürt (Nachtkerze), az égszin buzavirág, a viola, a fűz és nyírfá, a pusztákat különösen jellemző sulyom (Burzeldorn) — mindezek gyakran emlegetett és költői képekül használt növények. De legnépszerűbb

növény a magyar költészetben az *árványhaj*, ezen fehér, fitom lengő szákkal ékeskedő fűféle növény.

Tudományos neve e növénynek: *Stipa pennata L.* A nem, melyhez tartozik, általában oly fajokat foglal magában, melyek csaknem mindnyájan a puszták terméketlen, verőfényes földjét szeretik. Köztük legelterjedtebb faj az *árványhaj*, mely elszórvva egész déli Európában található, sőt termővidékének a közép Rajna, déli Svédország, s a Volga felső folyása vet határt. Legjobban tenyészik azonban déli Oroszország rónáin, s a magyar alföldön.

Az egész növény 1—3 láb magas, és korához képest 1—15 szarát hajt évenként. Szára és lombzata kemény, merev, levelei merevek, s csaknem sörteszerűek, s bágyadt szürkés-zöld színök a földnek, melyben tenyésznek, nem képesek friss, eleven tekintetű kölcsönözni. Szára és levelei közönségesen május első felében kezdenek fejlődni, de azután rendkívüli gyorsasággal követik egymást a kifejlődés, virágzás és elhervadás stadiumai. Ugyanazon időben a többi növények is fejlődésük tetőpontját érik el; a szíronták-félék (Ranunkeln), szegfűvek, kosborfélék (Orchideen), a bojtos, sárga-virágú bóka (Astragalus), s mindenképp a pezsmaszagu Jurinea — teljes virágzásban vannak.

A kép. mit e növénycsoportot május végén nyújt, kétségkívül egyike a legbájosbakknak, melyeket a pusztai növényélet általában fölmutathat. Különösen este, midőn a rónát a nap bucsu-sugarai csókolják, e kép a maga nemében egyetlen látványt nyújt.

Mint ezüstszálak csillámlanak ekkor a tollszerű hullámzó kalászkok a bűvös alkonyvilágban, mely a rónán szétárad, — aztán a nap gyorsan eltűnik a láthatárról, az alkonyipir lángja fellohog nyugaton, s a földet egy éles vonal választja el a vérvörös égtől; most a puszták hirtelen egyhangúvá válik, színtelenné válik, az előtérben fehér ködként hullámzanak még az *árványhaj* szálai, de távolabb már határozatlan, kétes világ takarja el a földet. Végre a lángoló alkonyipir is elhalványodik, s ég és föld egy sötét tömeggé olvad össze, melyből csak itt-ott csillámlik elő egy-egy felvillanó pásztortűz.

E képek azonban csakhamar továtűnnek, s már júniusban elhervad, elszárad minden, a mi zöldelt és virult, a nap égető sugaraitól, s ha az ősz enyhe napjai csalnak is ki néhány virágot a róna talajából, azok nem képesek többé a tájt megeleveníteni; ekkor a puszták kietlen s majd egészen virágtalan, csupán elszáradt cserjék, s az őszi szélben ingadozó fakó fűszálakból áll egész növényvilági díszítménye.

Hogy az alföldi pusztákat annyira jellemző *árványhaj* népünk által oly nagy figyelemre méltatott, annak okát a mondotok után könnyű megérteni, s annál könnyebben felfogható, hogy népünk épen e növényt használja nemzeti díszül, minthogy elhervadása után nem változtatja alakját és színét, s azért mintegy örökzöld gyanánt tekinthető.

Nem zárhatjuk be sorainkat méltóbban, mint ha Petőfinék következő versét idézzük:

„Árványhaj a süvegem bokrétyja,
Árványaj a szerelmem violája,
Azt magamnak kinn a pusztán szakasztottam,
Ezt magamnak a faluban választottam.”

Időjárás-jegyzetek.

(Összeszedve különféle kútfőkből.)

1353. Nagy szárazság és éhség.
1381. a tengereken szekekkel járnak.
1385. decemberben roppant szélvész, mennydörgés és földrengés; Bécsben a fejedelmi palota ablakait az oda menekült varjak beverik.
1421. májusban már érett szőlőt lehetett találni.
1424. még karácsonykor is lehet virágot szedni.
1430. a havas tél miatt a Duna úgy megárad, hogy Belgrádnál 12 mérföld széles volt. Kassa táján nagy pestis.
1450. olyan sok a bor, hogy akója 10 ezüst kispénz — azaz 2 garas.
1459. még mártiusban is jéggel borították a tengereket.
1468. Németországban apriltól októberig egy csepp eső sem esett.
1473. az ősz oly szelid, hogy a fák újra virágoznak, Mártonnapkor érett cseresnyét lehetett enni.
1478. Magyarországon a Száva és Dráva annyira megapadt, hogy a portyázó törökök átjárhatnak rajtuk.
1485. Oly hideg tél, hogy — mint Heltai írja, — Mátyás király katonáinak, kik Bécs felé utaztak, lábszárak, még nadrágjukban is megfagytak.

1491. Magyarországon újra nagy tél.
1510. Magyarországon nagy pestis.
1540. igen lágy tél, utána égető meleg nyár, néhol a víz drágább a bornál. Magyarországon széna nem teremvén, 2 darab nagy marhát 1 fton lehetett venni.
1542. Magyarországon a sáskák nagy károkat csinálnak.

1559. a hó az embermagasságot meghaladja, s a rá következő nagy éhség miatt a szegény emberek több helyen makkal éltek.
1564. A kigyók annyira elszaporodtak, hogy még az asztalokat is megemészik. A nép ezen szaporaságot, bő esztendő elejének nézte s úgy is lett.

1565. oly bő az aratás, hogy 30 pozs. mérő búzát egy forinton lehet venni.
1572. nagy éhség Franciaországban.
1586. a rozs husvétkor már virágzik.

1590. Bécsben december 4-én nagy földrengés.
1603. Erdélyben oly iszonyú éhség, hogy a testvér testvérjét, a gyermek anyját megette.
1605. felette bő esztendő és olcsóság. Magyarországon egy szép ökör 12 garas, tehén 6—8 garas, egy sertés 2—3 garas.
1608. lágy tél, februáriusra minden kivirágzik.
1610. lágy tél, novemberben a cseresnye másodszer érik.
1620. mártiusban a méhek már elrajzottak.
1622. nagy drágaság. Kassán 1 pozs. mérő buza 10 frt, 1 fton hús 24 kr., egy itcze zsír 30 garas.
1623. hideg tél, Bethlen fejedelem seregéből sokan a nyeregben ülve fagytak meg.
1626. a pacirták januárban megszólalnak.
1628. európai nagy éhség.
1633. július utolján havas eső.
1655. Magyarországon igen bő szüret.
1679. Magyarországon és Ausztriában nagy pestis.
1685. Sz. György napkor a Tisza befagy, kocsival járnak át. Nagy drágaság, Miskolcra egy köböl buza 16 frt.
1693. sáskák pusztítják egész Európát.
1695. júniusban nagyon hideg napok.
1704. július 8-án oly meleg, hogy a hőség miatt emberek s barmok fuladnak meg.

1708. nyáron a pestis miatt a pozsonyi országgyűlés eloszlik. — Sz. Mihálykor beállt a hideg fagyos tél; az orálókatonák álló helyükön megfagynak. Míg 1709. mártius oly hideg, hogy a kiköpött nyál mire a földre esett, megfagyott.

(Vége követc.)

Vasárnapi Ujság 8-ik számához 1862.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

+ (Uj könyvek.) Heckenast Gusztávnál e napokban következő érdekes könyvek jelentek meg: 1) „Politikai vagy Országsgazdaltan”, tekintettel a két művelt világrész államintézményeire és törvényhozására, rendszeres tan- és kézikönyvvül írta Kautz Gyula. E műnek most a második fele jelent meg, díszes, negyedretű kiadásban. Az egész mű 524 lapra terjed s ára 4 forint. 2) „Magyarország történelme.” Irta Horváth Mihály. Uj dolgozat. 4. kötet, mely I. Leopold trónaléptétől a szathmári békekötésig terjed, s magában foglalja a magyar történelem egyik legnevezetesebb szakát, a Rákócziak történetét. Mind a négy kötet ára 10 ft. 3) „Ismerettár”, mely a történelem, természet és egyéb tudomány és művészet köréből minél több érdekes tárgyat és egyéniséget betűrendben ismertet. E hasznos munkából most az 5-ik kötet jelent meg, mely Fergusontól Hermanig terjed. Egy-egy kötet ára 1 ft. 4) „Latin-német-magyar általános tisztor”, Irta dr. Kelemen Mór ügyvéd. E tisztor függelékét képezik Magyar- és Erdélyország azon helységeinek nevei, melyek másként nevezetnek magyarul, s másként németül. A mű 6 ivre terjed, s ára 50 kr. 5) „Családelet.” Regény két kötetben. Irta Jósika Julia, Igen díszes kiállításban 30 ivre terjed, s ára 2 ft. 50 kr.

+ (Marikovszky Gábor) gymn. tanár Kun-Szent-Miklóson „Halotti Bucsuatatók” című 3 kötetes munkára hirdet előfizetést. Az első kötet május elején jelenik meg, a többi kötet az első kötet iránt tanusított részvételtől függ, azonban az év folytán mind a három kötet okvetlen megjelenik. Előfizetési feltételek: egyszerre mind a három kötetre 2 ft 50 kr., kötetenként 1 ft. A pénzek apr. 15-ig szerzőhöz Kun-Szent-Miklóra küldendők.

+ (Ökröss Balint ügyvéd és váltójegyző) ily című munkát írt: „Általános törvénykezési eljárás peres és perenkívüli ügyekben a legújabb törvényhozás szerint, felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irománypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára.” E munkára, mely mintegy 40 iven három füzetben fog megjelenni, Heckenast Gusztáv mint kiadó hirdet előfizetést 4 ft-ával. Az első füzet jövő hóban, s az egész munka júniusban hagyja el a sajtót.

+ (Az „Erdészeti Lapok”) 2-ik füzet megjelent, következő jeles tartalommal: A szepességi központi Kárpátok és azok környéke legjelesebb fanemeinek természetes tenyészetű határaitól az északi szélesség 48° 30' és 40° 30' közt. — Az erdők jelentősége a természet egyszerű háztartásában. (Vége.) — Mosony megye erdőségei. — Különlélek stb. Ujlag melegen ajánljuk e becses folyóiratot, mely havi füzetekben jelenik meg s előfizetési ára 5 ft.

+ (Az erdészeti műszótár ügyében.) Az „Erdészeti Lapok” szerkesztője felkérte mindazon hazánkfiat, kik az erdészeti műszótár létesítéséhez bármilyen mértékben járulni akarnak, hogy ebbeli szándékukat jan. 15-ig vele tudassák. Eddig a fölhívásra Fuchs Frigyes, Kubini János, Kádár István, Koppe Mór, Láng György, Neusiedler János, Szőlősi János és gr. Zay Albert feleltek. A nevezett lapok szerkesztője a jelentkezési határidőt febr. végéig meghosszabbítja, azon megjegyzéssel, hogy a műszótár német részét mindazoknak, kik annak magyartításában résztvenni ohajtanak, ingyen és bérmentesen fogja megküldeni.

+ (A „Sárkányfogak” című humoristikus gyűjtemény) 46 képpel megjelent. Irta a Garabonczás Diák. Kapható Emich Gusztávnál 60 kr-ért.
+ (Jámbor Pál „Törvénytelen vér” című drámáját.) Szabadkán Szigeti színtársulata által adatott elő. A derék író, ki jelenleg a szabadkai gymnasium igazgatója, névnapja előestéjén fáklyászenével tisztelték meg.

+ (A pesti miegylet választmánya) az april 26-án történendő kisorsolásra ujabban a következő képeket vásárolta meg: 1) A síroki vár romjai a Mátrában, Ligeti Antalól. 2) Vidék a chemi tó mellett, Mali Keresztélytől Monacóban. 3) Napfölkelés a veneczei lagunakon, Telepi Károlytól. 4) Magyar életkép, Lotz Károlytól.

Egyház és iskola.

— (Az evangélikus magyar-német egyesült egyház-közégnél) a közelebbi végbemert választások eredménye következő: Főegyházi és iskolai felügyelő: Fabinyi Tófor hétszemélynök 126 szavazattal; iskolai felügyelő Hunfalvy Pál 210 szavazattal; főegyházi gondnok Fuchs Rudolf 191 sz., iskolai gondnok Jármay Gusztáv 211 sz. és jegyzővé Gúrgey István 162 sz. A magyar egyházközség felügyelőjévé Fábry Pált 84. gondnokká Beliczay Imrét 108 —, a német egyházközség felügyelővé Kund Vilmost 85. gondnokká Kresz Károlyt 85 szavazattal választotta meg. A magyar községi jegyzői tisztere új választás fog történni, miután a kijelöltek közül egy sem kapott általános szavazattöbbséget. Az esperesség tagjait választották magyar részről: Balassa István, Vecsei Sándor, Busbach Péter, Zsigmond Pál, Nagy István, Barabás Antal, Tatay Pál, Glósz Samu, Krajcsovits János, Cséry Lajos, Lumitzer József és Bóly János, — német részről: Rök Henrick, Fuchs Gusztáv, Peez Armin, Melchior György, Králik Samu, Scholz János, Osterlamm Károly, Fiedler József, Dück Frigyes, Karner János, Waltersdorfer János, Heckenast Gusztáv.

+ (Tanodai értesítés.) A pesti főreáltanodánál az első félévi magánvizsgálatok márcz. 6. d. e. 10 órakor fognak megtartatni.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

— (Magyar szalmakalapak a londoni világkiállításra.) Pestről a váci utcai szalmakalapak-kereskedés tulajdonosai, Micsai és társa a londoni kiállításon egy újabb időben nagy kiterjedést nyert iparágat, a szalmakalapak-gyártást fogják képviselni. Volt alkalmunk látni azon 12 darab magyaros szabásu, férfi-, hölgy- és gyermekkalapot, melyeket az említett gyárosok, mint saját gyártmányukat, Londonba fognak küldeni. E kalapok, melyek csin és izlés tekintetében teljesen kielégítik a legfinomabb igényeket is, bizonyosan becsületére fognak válni a hazai iparnak és küldöiknek.

+ (Szent-Endrén) mint a szőlő- és gyümölcstársulat van alakulóban, Szofrits Lázár indítványára.

+ (Kisérlet a kertészet terén.) Egy belga földbirtokos kísérletképen oly módon ültetett burgonyát, hogy abba paszulyt és borsót tett. Az eredmény az lón, hogy a paszuly és borsó kikelt, virágozott és termett; azonban a burgonya is megért s négy elültetett burgonya 142-öt szaporított.

+ (Táldalmányok.) Ransome F. mesterséges kövek készítőmódját találta fel. Ily kövek előállításához szétporlasztott mészföldet s szikvas vagy haméleges kovarcot használ, mely keverékekből tetszészerinti nagyságu köveket készít. — Még nevezetesebb az, hogy Bequerel 30 évi kísérlet után föltalálta, hogyan lehet a villanyfolyam oldó és olvasztó befolyását mesterséges fémek készítésére felhasználni. Így kovasavas kalival erős villanyfolyam alkalmazása mellett gyönyörű jegeceket, sőt szép opált is állított elő. Nemesebb fémek előállítására tett kísérletei azonban nem sikerültek.

Közintézetek, egyletek.

× — (Magyar tudományos Akadémia.) Emlékezetbe hozatik, hogy következő, annak idején kihirdetett pályázatoknak márczius 31. 1862. tüzetett ki határnapul: I. A magyar eposi költészet föbb formáinak történeti és szépiészeti méltatása. II. A római irodalom történetének kézikönyve. III. A fűvészet alapvonalait tartalmazó kézikönyv. IV. A közönséges életre alkalmazott vegytan, különös tekintettel a földészetre. V. Növényzeti földrajz. VI. A földtan alapvonalai. VII. Állati élettan (physiologia) alapvonalai, különös tekintettel az emberre. VIII. Természettani földrajz (geographia physica). IX. Bölcsészeti érkeletstan. X. Görög államrégiségek, t. i. az összes görög föld és népek bevezető ismertetése után, az ezeket összekötött intézmények és vallástgy, ugy az egyes törzsek és államok közéletének, vagyis alkotmányai, közgazgatásuk, törvénykezésük és hadügyök ismertetése. XI. A festészet művészet története, korok, népek, irányok és iskolák szerint, a nevezetesebb művészek és művek ismertetésével, s az utóbbiak hollétére és másolataira utalással. — Minden rendű pályárait a fenn kitett határnapig, t. i. 1862. márczius 31-ig az Akadémia titoknokához küldendő, s idegen kézzel tisztán írva, lapszámozva, kötve, s a szerző nevét, polgári állását és lakhelyét tartalmazó pecsétes jelígs levéllel ellátva legyen. Alnevű pályázónak a jutalom ki nem adatik. A jutalmat nem nyert pályaművek kéziratát az Akadémia levéltárában maradnak. Kelt Pesten, febr. 15-én 1862. A titoknok által.

+ (Az első ált. magyar biztosító társaság) Békéscsaba területére életbiztosítási felügyelőnek Szathmáry Károlyt nevezte ki.

+ (A győrvideki gazdasági egylet statisztikai osztálya) f. hó 2-án gr. Viczy Hédernél egybegyűlt Hédervárott tanácskozára. E közben a Duna medrét elhagyván, a tanácskozók ott szorultak Hédervárott, s csak 12-én tudtak nagy bajjal haza menni.

+ (Jótékony nőegylet.) Szatmármegye lelkes hölgyei jótékony nőegyletet alakítottak. A közelebb tartott alakító gyűlésen egyleti elnökké Kendő Lajosné, pénztárnokká Nagy Ignáczné, jegyzővé Fekete Sámuelné választottak. Az egylet ez idén nem tart táncvigalmakat, hanem azok helyett műkedvelő előadásokat rendezend.

+ (Hangverseny.) A budapesti zenede márt. 9-én déli 12 órakor a Lloyd-teremben hangversenyt rendezend.

Közlekedés.

+ (Bécs és Mosony közt a vasuti közlekedés) ismét helyre van állítva.
+ (A Károlyfehérvár és Zeng közti vasutonal építésére) a cs. k. hadügyminiszterium 30,000 fton engedélyezett.
+ (A helyi gőzösök) f. hó 20-án kezdtek meg rendes járataikat Pest és Ó-Buda közt, és pedig reggeli 8 órától esti 6-ig minden második órában.

Balesetek, elemi csapások.

+ (Komáromból írják az árvízről febr. közepén:) Tornyainkból a Vág s Duna mentében fel s alá tekintve, közel 30—40 m. jeges vizár borítja a messze láthatart. Pozsonyból Komáromig, alig néhány helység kivételével, vízzel van borítva. Közelebbi tudósításaink hiányzanak, csak a szomszéd

helységek siralmas állapotjából vettük ama tudósítást, hogy Nána, Aranyos, Füst, Keszi, Tany, Megyeres, Karczagfalva a Vág mentében s a Nyitra partjain valamennyi helységek vízzel borítvák, több ház már is romba dőlt, a lakosok kazalok tetején keresnek menhelyt, s az erős hideg még sanyarubbá teszi helyzetüket; mentésükre menni lehetetlen, mert a jég a kiindult dereglyéket hasogatja össze.

+ (Kalocsán csak 40 ház) maradt ment az árviztől.
+ (A Fekete-Körös is kiöntött.) A víz Talpas községét s határának legtermékenyebb részét egészen, valamint Vadász és Tamásda községek határainak is nagyobb részét elleppte. A baj annál nagyobb, mert a víz a nagy hideg miatt befagyván, a közlekedés lehetlenné vált.

+ (Adatok az árvíz történetéhez.) Pakson mintegy 300 ház áll víz alatt, melyeknek fele összedült, minek folytán a többi lakosok mintegy 1000 embert voltak kénytelenek elhelyezni. A helységek közül is ugyanannyit fagadtak be a paksiai s órániut szaporodnak a menekvők. Az előtört helységek állapota borzasztó, annál inkább, mert az azokat elborító víz be van fagyva de a jég oly gyenge, hogy az embert nem bírja meg. A jég Arthótól kezdve lefelé még áll.

+ (Vízvesztés.) Temesvárról írják, hogy a Béga csatorna kiáradván, a vidéket elönté? Bákos (?) helység egészen víz alatt van, s ott hir szerint 30 ember is veszett el.

+ (A Visztula áradása a tarnovi kerületben) szintén felszámíthatlan károkat okozott. Tizenhatszáz falu víz alatt van s több emberélet is esett áldozatul. Sok házba be sem lehet jutni, hogy megtudhatnák, vajjon élnek-e még a lakók. A háziállatokból temérdek megfuladt. Az éhség és betegségek is pusztítanak.

+ (Pécsett egy közbányára közelebb megyült), szerencsére azonban épen senki sem volt benne, s így emberélet nem esett áldozatul. Nagy erőfeszítéssel sikerült a levegőt a bányától elzárni, s így a tűz is eljött.

+ (Valószínű öngyilkosság.) St. M. 54 éves monori izraelita szarvasmarha-kereskedő még jan. 15-én az üllői uton levő kerék-korcsmából eltűnt, s csak e napokban találták meg az üllői sorompón kívül a marhavásártéren levő nagy kutban, hova valószínűleg öngyilkossági szándékból ugrott.

+ (Öngyilkosság.) Szatmáron Kallós Károly kádármester, a „Tárogató” szerint f. hó 9-én puskagolyóval vetett véget életének.

+ (Öngyilkosság.) R. F. 53 éves pesti esztergálmester, f. hó 18-án lakásán ismeretlen okokból agyonlőtte magát.

Mi újság?

— (Építészeti pályázat eredménye.) Lapunkban is meg volt annak idejében említve, hogy a szegedi takarékpénztár, építendő új házára nézve pályázatra hívta fel az építészeket. Mint az illető bíráló választmány jelentéséből olvassuk, mindössze 18 pályamű érkezett be. Az eredményt az említett választmány, mely az egyes pályaművek feletti bírálatát is közli, a következő zárásában fogja össze, mely hazai építészetünk nézve nem igen kedvező ugyan, de épen azért most, midőn sokan az Akadémia építkezése körül oly hangos igényekkel lépnek föl, figyelemre méltó:

„Gondos és figyelmes vizsgálat után tehát — így szól a szegedi takarékpénztári jelentés — a bíráló választmány meggyőződött arról, hogy műtani szempontból a pályázók egyike sem felelt meg tökéletesen feladatának, és kevés azok száma, kik némiképp kisebb-nagyobb szerencsével a cél megközelítéséhez járulhattak, mi valószínűleg bizonyosságul látszik arra, hogy hazai elsőbb rendű építész-művészeink jelen pályázatban részt nem vettek, és az intézet nem juthatott azon szerencséhez, hogy a pályaművek egyike is várakozását kielégíthette volna. Azonban a pályadíjakat ki kelletvén adni, a kételemes tervre a 600 ftoz az I. sz. pályaműnek ítélte oda, mert mind az alaprajzok, mind a külső alak szervezése együttesen legcélszerűbben megoldva találtatott. Felbontatván a „Labore et ingenio” jeligés levél, Vassal Alajos mérnök és pesti építész neve tünt elő. Az egyemeletes tervre a 400 ftoz a 15 sz. pályaműnek ítélte oda, mint melynek alaprajza a többiek fölött gyakorlati szempontból legjobban volt összeállítva. A jeligés levél „Mindent a nemzetért” czimvel Kibling Ede szegedi építész nevét tartalmazza. A pályázók felszólítottatnak, műveik visszavételéről a takarékpénztárnál mielőbb intézkedni.”

+ (Élelmiszerek szállítása.) F. hó 19-én már a második gőzös ment le Duna-Földvár, élelmiszereket szállítván, a nyomorral küzdő vízkárosultak részére. E második szállítvány a pesti lakosok jelentékeny adományain kívül állt 15,000 kenyérből, 100 akó bor, 25 mázsa hus és 15 akó pálinkából, melyek a kegyes adakozásokból vásároltattak.

+ (A „magyar gazdasszonyok”) elhatározták, hogy az általuk rendezett hangverseny jövedelmének nagy részéből kenyeret süttetnek az árvíz-károsultak számára.

+ (Az erdélyi országgyűlés) a „Botschafter” szerint márcz. végére fogna összehívattani.

+ (Egy jótékony főúr.) A „Korunk” írja, hogy gr. Rhédey János naponként 32 szegénynek rendel ingyen ebédet, mely levek, vastagétel és kenyérből áll. Hányan gyakorolhatnának ehhez hasonló jótékonyágot s mégis hányan gyakorolnak?

+ (Kivándorlás.) Csehországból a jövő tavasszal igen sokan szándékoznak kivándorolni Amerikába. Eddig már 6000 folyamodvány nyújtottat meg engedélyért. Ezek azt tartják: „Ubi bene, ibi patria.”

+ (A Rónay-pár) a Győrött működő Hubai színtársulatához szerződött.

+ (Különös hagyatéka.) Castelli, bécsi poéta, hagyatékában 1500 darab tubákos pikszist is találtak.

+ (Czélserű intézkedés.) A nemzeti színház igazgatósága a titkárnak meghagyta, hogy ezental a színlapon mindig a következő napon előadandó darabot is hirdesse. Ez intézkedést helyeseljük. Sőt jó volna, legalább a vasárnapi színlapon mindig az egész heti műsorozatot kitenni, ha aztán e rendet a színháznál meg is tartanák.

+ (A Muzzeum s a nemzeti lovarda körüli tért) főuraink elhatározták beépíttetni. Egelőre, mint halljuk, Károlyi Lajos, Festetics György és Szapáry Antal grófok fognak a mondott helyen egy-egy palotát építtetni, még pedig a legközelebbi tavasszal.

+ (Új vallásfelekezeti.) Pomerániában új vallásfelekezeti alakult, melynek főelve, hogy vallási dolgokban a kutatás bűn. E felekezeti követői azt állítják, hogy az észellenes hit jobb, mint az eszes hitelenség. A tagok feltámadottaknak nevezik magukat, s papnjok egy örült leány, ki az elmebeteg intéz-tében is megfordult már.

+ (Legmagasb tudós.) Párisban hire jár, hogy Napoleon császárt, Julius Caesar történetének közrebocsátása után, a francia akadémia tagjává fogja választani.

+ (Veszett macska.) Egy franciaországi faluban a gyermekek azzal mulatták magukat, hogy a házi macskát kinezik. Ennek az lón a következménye, hogy a macska megveszett s ott nyomban rendre harapdálta a pajkoskodókat. minekfolytán a düh mindnyájukon kiűtött s egytől egyig a legborzasztóbb halállal haltak meg.

+ (Jótékonykezelt előadások.) Nyitrán Tóth Vilmos, volt országgyűlési képviselő, több zene-, ének- és színi előadást rendezend, melyekben műkedvelők fognak föllépni. Az előadások jövedelme a vízkárosultak segélyezésére fog fordíttatni.

+ (Hírlapjártás Debreczenbe.) A főváros után csaknem legnagyobb s minden esetre legmagyarabb városba, Debreczenbe jelenleg összesen 636 példányban járnak hírlapok. Ezek közül tartalomra nézve 248 politikai, 1 tudományos, 118 szépirodalmi, 98 élelzap, 15 vallási, 29 gazdasági, 7 kereskedelmi, 8 zenészet, 5 orvosi, 8 gyógyszerészeti, 1 erdészeti, 2 vadászati s 96 vegyes. Nyelvre nézve 515 magyar, 117 német, 1 angol, 1 francia, 1 olasz és 1 cseh. — Ezekon kívül az ott helyben megjelenő lapokat is mintegy 600 példányban járatták s így körülbelül minden 33-ik emberre esik egy-egy újság.

+ (Tolvajság.) A marosújvári cs. k. sőbányarakartát a minap tolvajok látogatták meg s többek közt elvittek onnan 80 mázsa gyertyát, s azt Enyedre szállítván, ugyancsak e raktárnak újból eladták. De épen e körülmény folytán jöttek az illetők a tettesek nyomába, kik közül többeket már be is fogták.

— (A farsang Nagybányán.) Most nincs réztáblákra felvéve, hogy „ne bálozz”, de sehol semmi jelét nem látni a zengő zajongó farsangnak. Észrevétlenül átesünk idején, mielőtt alkalmat használnánk. Sem nem jött, sem nem látott, sem nem győzött az álarczok caesárja, pedig a legjobb szánut kinálkozik diadalára. — Ellenben a bójtre regegált hangversenyek egyikét február 9-én megtartották a négyleti tagok nagy számmal egybegyűlt közönség előtt, a helybeli szegények javára. És nem tehetjük, hogy nyilvános köszönetünket elhallgassuk a rendezőknek és azoknak, kik résztvettek az előadásban. Különösen a nagy maestro fia, Erkel Gyulának kell kiemelniük érdemét, Csaszus Nina, báró Apor Biri, Szakmári Irma, Széki Anna, és a többi kisasszonyok játékát. A műsorozat kielégítő volt, a szavaltat és ének dicséretes; kívánni való nem maradt egyéb, mint az: vajha az árvíz által károsultak javára is rendeznének mielőbb hasonló előadást. — Segítsünk azokon, kiket a jeges ár hajlék nélkül hagyott, s a mitől a farsang megkimélt, fordítsunk annyi költséget in-ségre jutott felebarátaink sorsának enyhítésére. — Senki sem tehetne ily jótéteményben annyit, mint azon honleányok, kiknek szép tehetségök már elismerést vívott ki magának, és a közéletben érdemekre nyújt alkalmat. — Magunkat biztosítjuk hasonló vészajokra, midőn felebarátainkon segítünk. — T. P. Zs.

+ (A pesti lövölde) az inséget szenvedő vízkárosultak számára 3000 kenyeret süttetett.

+ (A pestbudai zenede) saját házat akar szerezni. E czéla most gr. Festetics Leo elnökle alatt bizottmány alakult, melynek tagjai: Ráth József, Rosti Pál, Klózel Jakab, Weisz Bernát, Mátray Gábor és Küricz János.

+ (Névmagyarítások.) Legfelsőbb engedelemmel, Lukhaup József, temesvári lakos „Hidgkuti”-ra, Ornstein Mayer, kun-szt-mártoni lakos „Nyitrai”-ra, Gruber Boldizsár és Elek, trencsénemgyei fűrdőhéveszi lakosok „Vermessy”-re változtatták vezetékeiket.

+ (Sakkjátékokat) érdekelni fogja azon hir, hogy Murphy, a világ-hírű sakkista közelebb beállott az amerikai unio hadseregébe. Ez az oka, hogy a különböző amerikai és európai hírlapokban folyó sakkjátézmái rögtön félbeszakadtak.

+ (Katonai fölkelés.) Athenéből folyó hó 14-ről távirják, hogy Nauliban katonai fölkelés tört ki. A város s a vár a fölkelők kezében van. Hahn tábornok csapatokkal ment oda.

+ (Hangversenyek.) Tegnap délben néhány magyar író a vízkárosultak segélyezésére hangversenyt rendezett a Muzzeumban. Addig is, míg róla bővebben szólhatnánk, megemlítjük a közreműködőket: Desirée Artot, a

német színházban vendégszereplő francia énekesnő, Munkácsy F-né, Bog-nár Vilma, Wohl Janka, Egressy Gábor, Lauka Gusztáv (ki humorisztikus felolvasást tartott), Sipos Antal, Ellinger és Sárközy Ferencz népzene-társasága. — Ma ismét lesz hangverseny déli 12 órakor a Lloyd-teremben. Ezt a pesti jótékony négyelet rendezi szegényei javára.

+ (A vízkárosultak javára) buzgón folynak az adakozások a főváros közönség minden osztályában. A „P. Lloyd” szerkesztőségénél a nevezeti szent czélra f. hó 20-ig már több mint 17,200 ft. gyűlt be. De fájdalom, vannak oly alávaló emberek, a kik még e részvétet is igyekeznek saját hasznukra kizsákmányolni, önmaguk számára pénzt gyűjtven a szent ügy színe alatt. Figyelmeztetjük tehát a közönséget, hogy a város által megbízott pénzügyítők a város pecsétjével megerősített gyűjtővel vannak ellátva; csupán ezekre kell tehát aláírni. A ki más ívre gyűjt, az gyanus, s ennél fogva a hatóság kezébe szolgáltatandó.

+ (Nyilvános politikai gyűlések.) A „Sürgöny” bécsi levelezője szerint ő Felsőge megengedte, hogy a Jászkun- és Hajdukerületben a kerületi gyűlések nyilvánosan tartassanak.

+ (A cs. k. ausztriai állam-vasúttársaság) 8000 ftoz adott a vízkárosultak számára az államminiszterium rendelkezése alá. Ez összegből a magyarországiak közt 3000 ft. osztatik ki.

+ (Szegeden Szigeti Imre színtársulata), mely összesen 42 tagot számlál, március elején kezdendi meg előadásait.

+ (A debreczeni színháznak), mint halljuk, nemsokára két érdekes vendége leend: legközelebb Prielle Kornélia s később Hollós L-né. A debreczeni színházi bizottmány ugyan, s azon kérelemmel fordult nemzeti színházunk bizottmányához, hogy a közönség érdekeltségének fokozása tekintetéből a nemzeti színház első rendű tagjai a rendes szabadsági időn kívül lerándulhassanak néhány előadásra Debreczenbe. Színházunk bizottmánya e kérelmet teljesít, s így történik, hogy a nevezett két művész nemsokára vendégszereplni megy a „civisek” derék városába.

+ („Komoly házassági ajánlat”) czim alatt a „Debreczeni Közlöny”-ben egy hirdetés olvassuk, melyben az illető egy szabadszemlő, művelt hölgyet keres életársul, minden rang-, kor- és valláskülönbség nélkül. Fő-kellék azonban, hogy az ajánlközendő hölgynek legalább is 1500 ft. évi jövedelemmel kell bírnia. Ilyen emberek is akadnak már Debreczenben!

+ (Nagy szélvész.) Zengrben f. hó 8-án oly erős szélvész dühöngött, hogy hét ház tetejét ledönté s több kémény is leomlott, A fumei és trieszti távirdivonal tetemesen megromlaltatott.

+ (Csodaszülött.) Pinkaföldön folyó hó 13-án egy gyermek született, kinek csak felső karja van, az előkar és kezek hiányzanak. Balkarján egy ujj van, a jobb kar egészen csonka.

+ (Zágrábban a párbaj) napi renden kezd lenni. Közelebb említettük hogy Kukuljevic főispánt a bán hadsegéde hívta ki. Azóta ismét két párbaj vivatott, egy a fiatal Jellasic, másik Ferics ügyvéd által. Ellenfeleik nevét nem tudjuk. Azt mondják, hogy Kukuljevic még kétszer hívják ki.

+ (Halálkozás.) Özv. Szentpétery Zsigmondné, szül. Szegheő Julianna, Szentpétery fejlethetlen színésznő édesanyja, e napokban hunyt el, 84 éves korában. Nyugodjék békével!

A m. Akadémia palotája.

— (Ujabb adakozások), melyek a lefolyt héten a m. Akadémia számára a Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez beküldtek:

LX. közlés: Kolozsvárról Fejér Márton ügyvéd az adaptokére 50 ft, a házra 50 ft, összesen 100 ftoz erdélyi urbéri kötelezvényben (1862 jul. 1-től 1866 jul. 1-ig szóló szelvényekkel együtt.)

Az eddigi L-LIX közlésekkel együtt a Vasárnapi Újság szerkesztőségénél begyűlt összesen: 14,744 ft, 21 kr., 1 régi római arany, 1 huszfrankos arany, 112 db. cs. arany, 21 kétpftos tallér, 1 orosz tallér, 4 ujftos, 146 huszas, 18 negyedftos, 1 db. 100 pftos és 10 db. 20 ft. nemzeti államkölcson kötelezvény, s 1 db. 100 ftoz erdélyi urbéri kötelezvény.

— (Adakozások.) A Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez mult héten beküldtetett:

A magyarországi vízkárosultak számára: A debreczeni takarékpénztár Komlossy Imre elnök igazgató által 100 ft. — A debreczeni gőzmalom-társulat Komlóssy Imre elnök által 500 ft. Összesen 600 ft.

A budai népszínházra: Aranyos-Maróthról Gold Samu a V. U. egy eladott 1859. évi példányának árát, 6 ft.

A Kisfaludy társaságnak: Kolozsvárról Fejér Márton ügyvéd 50 ft. (erd. urb. kötelezvényben 1862 jul. 1. 1866. jul. 1 szelvényekkel.)

Az irói segélyegyletnek: Kolozsvárról Fejér Márton ügyvéd 50 ft. (erd. urb. kötelezvényben, 1862 jul. 1. — 1866. jul. 1 szelvényekkel.)

A nemz. színház nyugdíjintézetének: Kolozsvárról Fejér Márton ügyvéd 50 ft. (erd. urb. kötelezvényben 1862 jul. 1. — 1866. jul. 1 szelvényekkel.)

— (Kimutatása a Petőfi szoborra) alulirotnál eddig begyűlt összegeknek. VI. Közlés: Willmers Rudolf zongoraművész urnak m. évi jun. 29-kén a nemzeti színházban e czéla alatt hangverseny (fele részben) jövedelmezett: 123 ft 89 kr.; Halász Dezső ur gyűjtő ivén 8 ft; Gyulai Pálné

sz. Szend rey Mária urnő ivén Kolozsvárról 25 ft és 1 db arany; Keserű-Bérczy Ilon urnő ivén Félégyházáról 17 ft. Összesen 173 ft 89 kr. és 1 db. arany. Ehhez adva az előbbi V. közlés összegét 6974 ft 87 kr., alulirotnál eddig begyűlt 1748 ft 64 kr. o. ért. és 6 db arany, 1 tallér, 3 db ftoz, 7 huszas és 1 tizes. *) A nagy világban szerzett csekély tapasztalataim, s az ily műtárgyak létrehozása tárgyában szakférfiakkal értekezeteim alapján a fentebbi összeget nagyon is csekélynek tartom ugyan arra, hogy abból a lánglelkű költő nevéhez méltó s Pest városa jövőndő nagyságának megfelelő országos ércz-szobor emelthessék, mindazáltal az adakozó honleányok és honfiak megnyugtatóra legközelebb Pesten gyűlést fogok tartani, melyben a még m. 1860 dec. 29-én felkért bizottmányi tagok előtt eddigi eljárásomról nyilvánosan számot adván, őret az ügy tárgyalására és további vezetése tisztelettel felkérem. Mely nyilatkozatom közzétéve egyszersmind felszólítom a t. honleányokat és honfiakat, kiknél még tölem gyűjtő-ívek vannak, hogy azokat hozzám mielőbb beküldjen sziveskedjenek. Kelt Pesten, 1862-i február 17-én. Reményi Ede s. k. (régi posta utca, 2 sz.)

Egyveleg.

+ (Bélyegjövendelmi adatok.) Az összes osztrák birodalomban a mult év folytán 1,439,171 csomag kártya, 2,229,104 naptár, 251,464 külföldi és 64,729,040 belföldi lap s 4,376,355 hirdetés lón bélyeggel ellátva. Az összes bélyegjövendelm a mult évben: 10,392,781 ftoz tett, 2 millióval kevesebbet, mint 1860-ban. Ez összegből Magyarországra 1,685,549, Erdélyre 171,628, Horvát- és Tótországra 56,768 ft esik. Magyarországon a mult évben 3,997,028 lappeldánnyal többet bélyegeztek meg, mint 1860-ban.

— (A pénzdarabok sajtóságos tisztítási módja.) Egy bácsmezei tisztelt olvasónktól, Magyar-Kanizsáról, egy ragyogó fényű régi rézpolturát kaptunk e napokban s mellé magyarázatul a következő sorokat: „Igen becses hetilapja minden számával olvasó körünkben találkozáván, abban mind szellemi, mind anyagi előhaladásunkra szolgáló több közhasznú tárgyakról nyerünk felvilágosításokat. Az én közlésem nem oly fontos, de egy csekély érdekléssel bíró tárgyauskával én is szolgálok, mely talán nem minden olvasó előtt lesz ismeretes. Mult évi november hó 10. és 11-ik napjain szőlőmben vadászattal időztem, láttam, hogy régi szokás szerint kapásom is, daczára szerény sorsának, Márton ludjával, s azzal járó kulacs borral delectálta magát, s övéit, szerény vacsorájokat végezvén, egy rézpénzt mutatott elő, mely külsejére nézve oly fényes, és tiszta, a rozda által okozott legkisebb részek is oly mesterségesen voltak kitisztítva, hogy alig titkolhatám el csodálkozásomat. Kiszült, hogy ez nem a kapás műve volt, hanem magáé a természeté, ő az ércdarabot a lud belső részében lelte fel, (miután etetés közben ő nyellette le véle.) Ezen eset után alig vártam, hogy próbát tehessek, mi sikerült is, ithon házamnál volt néhány darab rézint, rézint rézpénzem, melyeket az idő vasfoga annyira megviselt, hogy mikoraki legyenek, felismerni már nem lehetett, és bár tisztításukkal több rendbeli próbát tettem, czélhoz nem juthattam. Jelenleg azonban, a ludpróba után, oly tiszták és fényesek azok mint valaha a pénzverésben lehettek, minden rátapadás, a rozsdának minden legkisebb beharapódzása tökéletesen el van hárvita. Ad hoc demonstrandum van szerencsém az ide mellékel rézpénzecséket t. szerkesztőségének megküldeni a mely a lud gyomrába négy nappal annak levágatása előtt tömetett belé, s ilyen ragyogó állapotban találtatott meg. Egyes állatnál két, vagy három darab is sikerült így. Nem tudom, nagyobb állatoknál, nagyobb mértékben gyakorolható volna-e? W. F.

+ (Tobratinstvo.) E kifejezés alatt a morlások és szerbek élet-halálra szóló baráti szövetséget értenek. Egyike ez a legsajtóságosabb népszokásoknak, s valószínűleg a legrégibb időkből veszi eredetét, mert már a görögök emlékeznek a scythák közt divatozott hasonló népszokásról. Ha két jó barát ily szövetségre akar lépni, aziránt a templomban ünnepeles fogadást tesznek s a pap megáldja szövetségüket. Nem is volt rá példa a morlásoknál, hogy a tobratinstvo valaha megszegtetett volna. Ha ily eset történnék, az a nép közt borzasztó izgatottságot szűlne, s bizonyosnak tartanák, hogy a bosszuló ég valami nagy szerencsétlenséget küld az egész népre.

+ (Jó, ha az ember zsidóul tud.) Egy párisi zsidó pénzügyi hivatalnok 1859-ben néhány nappal előbb megtudta, hogy Villafrancában békét kötnek. E tudomását hasznára fordítandó, szerette volna azt Berlinbe háza főnökével közölni, de hogy? a táviró-drót nem a leghűségesebb titoktartó. Végre egy jó gondolata ötlött, s rögtön e távsürgönyt küldé Berlinbe: „Salem legközelebb megérkezik.” „Salem” zsidóul békét jelent, s háza főnöke értvén a régi zsidó nyelvet, kitalálta a távirat értelmét, s természetesen sietett is a titkot a börzén hasznára fordítani.

Nemzeti színházi napló.

Péntek, febr. 14. „Tíz a zárdában” Vigjáték 1 felv. „A nyolczadik pont.” Vigjáték 1 felv. Az első darabban a Lendvai-pár nyert érdemlett tapsokat. „8-ik”-ban Prielle Kornélia finom s Tóth József indulatos játéka bílcselte le a középzsámu közönség figyelmét. Egészen véve ez utóbbi darab előadása kerekdedebb volt, mint az első.

*) Ehhez járul még 438 ft. 64 kr., mely összeg mint a Vasárnapi Újság szerkesztőségéhez beküldött adakozás a pesti takarékpénztárba külön könyvecské mellett van be-téve. — Szerk.

Szombat, febr. 15. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéje Erkel Ferencztől. Hollós-L-né az előadás alatt hirtelen rosszul lett, s ennek következtében a harmadik felvonás legszebb jelenete elmaradt. Különbösen az előadás a szokott módon ment. Közönség nagy számmal.

Vasárnap, febr. 16. „Kisérlet.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Szigetvári. Már azt hittük, hogy „gatyás-darabot“ nem is látunk többé, mert több mint egy hónapja, hogy „Dobó Katiczán“ kívül, nem adtak egyetlenegy népszínművet sem. Vajjon mi lehet az oka? Nagy Jakab felvonások között néhány nótát tilinkozott el, de nem csinált hatást. Ugylátszik, a közönség meglehetősen már a tilinkozást is.

Hétfő, febr. 17. „Brankovics György.“ Eredeti szomorujáték 5 felv. Obernyik Károlytól. E hatásos darabnak jobb előadását is láttuk már régebben. Csupán a czimszerepet kitünőleg személyesítette Egressy s a Lendvay-pár tanulmányt eláruló játéka elégtelhetett ki. Közönség szép számmal.

Kedd, febr. 18. „Ördög Robert.“ Opera 5 felv. Meyerbeertől. Készületlen előadás. Az 5-ik felvonásban az egyik koporsó nem akart felnyitni; e közben a halott jónak látta egyet sikoltani, mire az ördög (Köszeghi) odament s a koporsót felszakította. Szép jelenet volt ez.

Szerda, febr. 19. Először: „A kis drva.“ Eredeti vígjáték 1 felv. Balázs Sándortól. Ezt követte: „A toll hatalma.“ Dramolette 1 felv. Végül szintén először: „Nincs mama.“ Eredeti vígjáték 1 felv. Benczik Árpádtól. Csütörtök, febr. 20. „Eljegyzés lámpafénynél.“ Operette 1 felv. „Fortunio dala.“ Operette 1 felv.

Budai népszínház.

Febr. 14. Díjmentes népeleadás: „Fehér Othello“ vígjáték, és a „Szép Mara“ 3-ik felvonása. Közben Bolnai tartott felolvasást „Julius Caesar“-ból. Megható szavalásáért a szép számu közönség többszörös kihívással jutalmazá. Az első, mulattató kis vígjátékban Simonyi és Szöllösy Róza tüntek ki. A „Szép Mara“ 3-dik felvonásának előadása készületlenséget árult el. Zádorra nézve, kinek az első darabban is volt szerepe, azt jegyezzük meg: hogy sokat akar a szarka, de...

Febr. 15. Virágh jutalmára: „Stern Izsák, a házaló zsidó, vagy: Egy a mi népünkben.“ Bohózat 3 felv. Németből fordította Virágh Gyula. A mi ez először színehozott darabot illeti, a közönséget, mely ezuttal nagy számmal jelent meg, eléggé mulattatta, hanem természetesen, német színpadokon sokkal nagyobb hatást idéz elő. Az előadás kissé vontatva ment, de e hiányt feledteté velünk a jutalmazott kitünő játéka, ki oly jó zsidó, hogy még a valódi zsidók is tanulhattak tőle. Virághot a közönség koszorúkkal és többszörös kihívásokkal jutalmazá. Helyesen játsztak még Egyűdi, Dósa és Bihari.

Febr. 16-án a tegnapi darab ismételtetett, ismét nagy közönség előtt. Az előadás ezuttal összevágóbb volt. Molnár e darab színrehozásával valószínűleg még többször megtehető a színház.

Febr. 17. „Rontó Pál.“ Bohózat Székely Kálmántól.

Febr. 18. A magyarországi vízkárvalottak javára: „Vid és a pogány hitű magyarok.“ Eredeti dráma 4 felv. Szigetvári. Fájdalom, a jótékony czél daczára is csekély közönség jelent meg, valószínűleg az előadás előtt beállt esőzés miatt. A czimszerepet Molnár személyesíté, minden mozdulata nemcsak tehetséget, hanem gondos tanulmányt is árult el. A többi szereplő, egy-kettő kivételével, nem igen tett ki magáért.

Febr. 19. „Két pisztoly.“ Eredeti népszínmű 3 szakaszban Szigetvári.

Febr. 20. „Ördög része.“ Vaudeville 3 felvonásban. Irta Scribe; fordította Egressy Benjámin.

Szerkesztői mondanivaló.

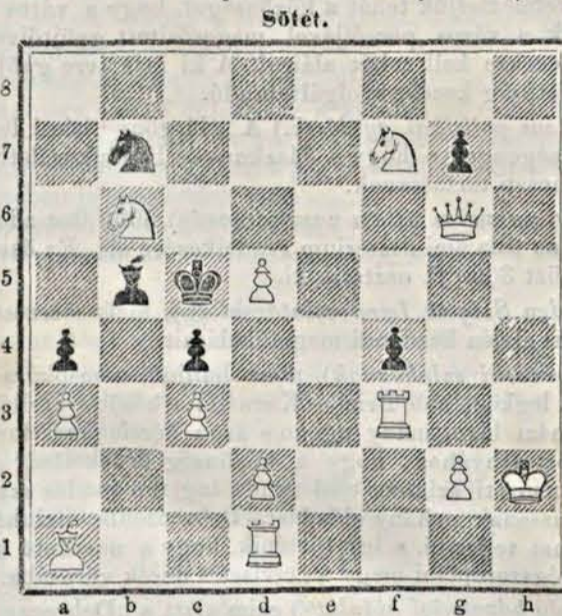
5904. Vésse. Sz. S. A küldeményért köszönetünket. Annak idejében a képet visszaküldendjük. A somogyi népszokások leírását kérjük. 5905. Kolozsvár. F. M. Örömmel teljesítünk ily megbízásokat. A pénzek az illető cselekedetek adtak, mint azt „adokozási rovatunk“ mutatja. 5906. M. Berény. B. B. Nehéz a választás, — adjuk egymás után. A népies múzeza nagy kegyelemmel mosolygott a poetára. Az ajánlott tárgy nem sürgetős, effélekkel egy időre bőven el vagyunk látva. 5907. Czillely Borbála. A mi jó van benne, valóságos utonálló fosztogatás. Azt hiszi ön, itt Pesten nem olvassák Arany János költeményeit? — A mi pedig nem orszá benne, az nem arra való, hogy mi fosszunk meg tőle. 5908. Bukógat. Sz. I. Petőfi ezen levelét nem ismertük, annál nagyobb köszönettel tartozunk a szives közlésért. 5909. Árpád halála és Népdalok. Nem adhatók. 5910. A szabadban. Se nem rossz az, se nem jó. Csak biztatás arra nézve, hogy innen jobbakat is fogunk kapni. Középe táján („Bekerit a messze égbolt“) nagyon gyenge a rímelés. Maga az alapszöveg sem új. 5911. K-vár. F. Biz az hiba, hogy „mennyei bíró“ helyett „megyei bíró“ találtak oda rakni szedőink. A különbséget a kettő között hajlandók volna mi is elismerni, de mit használ, ha már megtörtént a dolog? 5912. Egy barátomhoz, ki Amerikába stb. Nemes komolyság ömlik végig e művön. Kár, hogy egyes helyek miatt az egészet nem vesszélyeztetethetjük. 5913. Bees. D. I. Vettük a réppentyű csinos rajzát s leírását. A huzagos ágyuk rajzait is szívesen vesszük. Általában nyereségnek tartanók, ha olvasó közönségünk oly szakavatott toll által a tüzettség újabb fejlődésével megismerkedhetnek. Azért az ígért „vázlato“ várjuk, s csak a népszerű előadásra kérjük a fölsúlyt fektetni. Igaza van önnek, hogy ideje már, mikor az effélek ismeretéhez is ne mindig harmadik kézből jusunk. Örövendük, hogy e téren is egy jeles tehetséget fedeztünk fel. 5914. Csatar. Goboczy K. urnak. A V. U. kívánt régebb számai semmi áron sem kaphatók, mert azok mind elfogytak. Efféle most csak — kihirdetésutján — magánúton volna megszerezhető. (Kiadó-hivat.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4. szám alatt Pesten 1862.

SAKKJÁTÉK.

A Bristolba ez évre hirdett nagyszerű feladvány-verseny be van fejezve. Sokan pályáztak a jutalom- és dícsőségért. Összesen 144 feladvány érkezett be. Az első jutalmat Healey nyerte el, kinek gyönyörű művei oly sok versenyen kaptak már koszorút. A második díj Bayer Konrádnak, a harmadik gróf Pongrácz hazánkfiának lón odaítélve, ki „Nagyszombati remete“ név alatt, sikerült termékeivel csak a német lapokat szokta gazdagítani, s ezért a „Lipsei illusztráció“ különben elég következetesen németnek nevezte. — Mai számunkba eredeti feladvány volt ugyan már kiszemelve, de úgy hisszük, olvasóinknak kedves szolgálatot teszünk, ha a koszorúzott műremeknek engedünk helyet.

113-ik számú feladvány. — Healey-től (Londonban).

Világos indul, s 8-ik lépésre matot mond.

A 108-ik számú feladvány megfejtése.

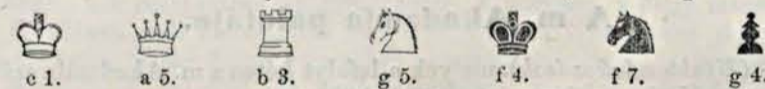
(Pollay Mórictól Kolozsvárott)

- Világos. 1) Be1-e2... g4-f3; 2) Bc2-f2... g3-f2; 3) g2-g3+.

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Nagyváradon: báró Meszéna István. — Kecskeméten: Horváth György. — Pesten: Cselkó György. — Jász-Berényben: Scopián Sándor. — Alsó-Dabason: Metelka Béla. — Parabutyban: Rothfeld József. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Pásztón: Kovács Zsigmond. — Kis-Szádláson: Puszták fia. — Tisza-Abádon: Weisz Adolf. — Jász-Fényszarun: Liptay Andor. — Buzsákon: N. N. — Kis-Endrődön: Dombay Gáspár. — Kun-Szent-Miklóson: Banks Károly. — B.-Ujvároson: Kovács Lajos. — Kis-Túrón: Ruttkay Mór. — K. Tapolcsányon: Büttner Géza. — Jánosiban: Keszler István.

Rövid értesítések. Veszprém: F. J. Ön fölfedezését örömmel s köszönettel vettük, s ennek következtében kijelentjük, hogy a XIII. sz. f. két lépésre is megfejtendő. — Komárom: Ha ön soraink közé akar rukkolni, legalább is felévi jegygyakorlatra van szüksége. — János: K. J. A viziontalálkozásnak igen örövendük.

XV. számú feladvány. — S. Clárától (Philadelphában).

Világos indul, s 2-ik lépésre matot mond.

HETI NAPTÁR.

Table with columns for months (Feb, Mar), days, and religious observances (Katholik, G6r.-oros, Izraelit, Nap-kelet, Hold-nyug).

TARTALOM.

I. Miklós, montenegrói fejedelem és atyja, Mirko nagyvajda (arczképek). — A huszár. Bonyháti Benjamin. — Oláh Balázs és a nádorfehérváriak 1521. (Vége). — Pauler Gyula. — Az éghajlat befolyása az emberre. — A magyar akadémiai palota terve. I. III. (2 képpel). — Alvajrás. — Az árvalányhaj (képpel). — Időjárású jegyzetek. (Folytatás). — Tárház: Irodalom és művészet. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balcsetek, elemi csapások. — Mi újság? — Az Akadémia palotája. — Egyveleg. — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. Heti naptár.

Felélős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

9-ik szám.

Kilencedik évi folyam.

Pest, mártius 2-án 1862.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Dr. Tormássai Lajos.

Azon tiszteletre méltó aggyastyán, kinek arczképét e lapon veszik olvasóink, az orvosi pálya buzgó hívei közé tartozik.

Ivadéka azon Tormássai Gergelynek, ki vitézségével nemesak magát, hanem testvéreit, Istvánt és Benedeket is nemessé tette; jó szolgálatiért, II. Ferdinánd, egész családjára kiterjesztvén azon jogokat és kiváltságokat, melyekkel 1633-ban kiadott armálisával őket felruházta. De az apák dicsősége nem maradt át még csak a fiakra sem; — mert a Benedektől származott György, ősi lakhelyéről Vas megyéből, a szükségétől Kecskemétre hajtattva, ott hegedűjével kereste kenyerét, s életmódja után neve is Hegedűs lett; s e név maradékira is átment; úgy hogy, még a mi orvosunk atyja is így van bejegyezve a kecskeméti anyakönyvbe. Nagyatyja Mihály azonban, 1745-ben felkeresvén Tolnában folyvást az ősi névvel és joggal élő rokonokat, a vérség bebizonyításával a Tormássai névnek is újra birtokába lépett.

Dr. Tormássai Lajos 1784-ben december 16-án Kis-Kun-Halason született. Atyja, Tormássai János, halasi református lelkész, a dunamelléki egyházkerület tanácsbírája, főjegyzője, utóbb superintendense, — anyja, a múlt század második felében nagy hírű debreczeni professor Varjas János leánya volt. Iskoláit Halason kezdte, rövid ideig Kecskeméten, azután Debreczenben folytatta s ugyanott végezte be is, keresztül menván az akkori idők szokása szerint a jogi és papi tudományokon is. — Orvosi pályára készülvén, 1805-ben Bécsbe indult, de az épen akkor folyt francia háboru zajlása miatt, Pozsonynál felakadván utjában: a német nyelv gyakorolása kedvéért kiment Modorba, s az elvesztett esztendőnek felét itt, másik felét a tavasszal már megnyitlt Bécsben, nyelvtanulással töltte. 1806-ban lépett az egyetem hallgatói közé, hol az akkorban nagy hírű báró Jacquin, Prohaszka, Hildebrand, Kern stb. tanárok vezetése mellett, az öt évi tanfolyamot bevégezvén: 1812. május 2-án a nyil-

Dr. TORMÁSSI LAJOS

vános szigorlatot is letette. — Értekezése, — melyet ez alkalomra „az életrend fontosságáról a betegségekben“ írt, s mely (De dignitate regiminis diaeteticum in curandis hominum morbis — czim alatt), deák nyelven, atyjának ajánlva, nyomtatásban is megjelent, — eléggé tanuskodik már akkor is nagy olvasottságáról, mert a különben elég soványnak látszó tárgy körül, annyi íróra hivatkozik, hogy csak az itt fölemlitett munkák egy egész kis könyvtárt tesznek, s oly alaposággal végzi fejtegetéseit, hogy a munka még mai nap is érdekes olvasmányul szolgálhat, szakfőnök és laikusnak egyaránt. A thesisek fölötti nyilvános vitaközösségnek oly kedvező sikerrel kellett kiütni; mert a hallgatók közt jelen volt miniszteri tanácsos báró Bedekovits — akkor Békésmegye főispánja — b. Stiff protomedikus és direktor által bemutatottá magának az ifju laureatust; két hónap mulva pedig kinevezé Békésmegye főorvosává.

Valamint azon körülmény, hogy rigorosuma egyszerre megegyel főorvossá tette, ugy azon másik ritka eset, hogy ezen állomását negyvenhárom esztendőn keresztül szakadatlanul megtartotta: kétségtelenül oda mutat, hogy Tormássai nem közepeszerű tehetséggel és szorgalommal bírt, s kedvességben és közbecsülésben állott.

Pedig e hosszú közszolgálat alatt, sulyos idők és nehéz viszonyok, nem egyszer tették próbára ügyességét és kitartását. Járványok, háborúk és marhavész többször vették igénybe minden szellemi és testi erejét. 1813. és 1849-ben a typhus, 1835., 1845., 1849. és 1855-ben a cholera, az 1828-tól 1841-ig majdnem folytonosan pusztított marhavész, — mindenesetre oly körülmények voltak, melyek orvosunk igazgatói képességét, és ily viszonyok közt annyira szükséges éberségét, és munkabíró erejét nem kevésbé vették kisértetbe mint tudományos jártasságát.

Tormássai nemcsak meg nem lankadt a teher alatt, nemcsak el-